

1199

1934

საქართველოს
ბიბლიოთეკა

მზნობი

№ 3

პანოზი

1934 წ.

საქართველოს
ბიბლიოთეკა

ორნატი

საპოლიტიკო კრებული

მესამე

Ornati

Recueil politique géorgien

მანისი — ივნისი

პარიზი

1934 წ.

26 მაისი

ამ თარიღთან შეკავშირებულია საქართველოს ახალი ისტორია. ანუ უკეთ: — ახალი საქართველო აქედან აგრძელებს თავის საკუთარ გზას, გზას, რომელიც აღმოსავლეთის ონავართა ველურმა თავდასხმებმა და რუსეთის შემოჭრამ ერთი საუკუნის უკან რომ გადასჭრა.

26 მაისი ჩვენი ეროვნული აღდგომის დღესასწაულია. ამ დღის განსახებაში უმაღლესი მისწრაფება, უდიდესი ზრახვა და უძვირფასეს ღირებულებათა სამკაულებია თავმოყრილი — ეროვნული თვი-თმყოფობის, ღირსების, აღორძინების და განვითარების.

ეს დღე სხვამხრივაც მნიშვნელოვანია. აქ მოხდა ქართული ეროვნული და საზოგადოებრივი შეგნების ძირეული შებრუნება... შებრუნება საკუთარ თავთან, საკუთარ მიწასთან, საკუთარ ნივთიერ და სულიერ ღირებულებასთან...

მოხდა უსაშინელესი ბოროტმოქმედება. რუსეთმა ხელმეორედ გადასჭრა ეს გზა...

აქედან იწყება წარსულ დროთა შავბნელი დღეები. განმეორდა ჩვენს ისტორიაში დღეები უცნაურად მძიმე, საშინელებათა უსაშინელებათაზე მწვავედ ასატანი. ქართული სისხლი ნიადაგს ალბობს და მდინარეებს ატბორებს. ქართველის ბოლმა ჰაერს ამძიმებს და ნისლავს. ქართული სული გაუტეხელ მორკინალივით საფარს იმაგრებს... იმაგრებს და ეს საფარი ჩვენი მომავალი ბრძოლების კლდეკარია, ჩვენი მომავალი გამარჯვების უმძლავრესი და უბასრესი მახვილი.

საქართველო გაიმარჯვებს, მან უნდა გაიმარჯვოს. ძალმომრეობას ყოველთვის ძალა და ამტანობა უპირისპირდება, ძალა და ამტანობა მას ამარცხებს. და ჩვენი უჯიშო და მურტალი მტერა როცა იჭნება დაინახავს: — რომ სიდიდე სიძლიერეს არ ნიშნავს; — რომ ყალბი თვითმოყვარეობა არასოდეს თავმოყვარეობად და ღირსებად არ გასაღდება; — რომ ველური ბოროტმოქმედება იშვიათად დაუსჯელი რჩება.

ქართული მარქსიზმი და ეროვნული საკითხი

„თუ მზამზარეულად გამომცხვარი აზრი ვერ იბოვეს სხვა ლიტერატურაში — უფრო, რასაკვირველია, რუსულში — იმ საგანზედ, რომელსაც ხანდისხან და ძალიან იშვიათად ჩვენა დავარდნილი ცხოვრება წინ დაგვიყენებს ხოლმე, მაშინ ნახეთ იმ ზოგიერთი მწერლის ოფლის წურვა და ჭაბან-წყვეტა... რაც გაზეპირების ქარს და წაღმა-უკულმად წიგნის კითხვისას ოდესმე მოუბუქავს, ენაზედ მოაყენებს ყოველს — გონებაში ჩარჩენილს უთავბოლო ფრაზებს და მწერალიც მოაყოლებს რახუნსა. დაირად ხმარობს საკუთარ გოგრას, ჟღარუნებად კიდევ იმისთანა სიტყვებს: „ეკონომიური თანასწორობაო, კულტი, მისტიკა“ და სხვა ამის მსგავს შიგნითტიკურს ფრაზებსა... არახუნებს და იმას კი არ ფიქრობს, რომ იმას გულის ფრიალია წამალს სთხოვენ და ის კი ტვინდანთხელსაღეთ იძახის: მწყურვალის წამალი წყალიაო. ბატონებო, ეს ხომ ჩივიც ვიკით, გულის ფრიალის წამალი გვინდა, გულის ფრიალის!“

ილია ჭავჭავაძე

წარმოდგენილი საკითხის აკადემიურად გარჩევა ჩვენი მიზნად არ დაგვისახავს; აღნიშნული საგანი დღესაც ჯაღრესად მწვევეა და მასთან დამოკიდებულების კითხვა ფრიად მნიშვნელოვანი ქართველი ერის ცხოვრების ისტორიული პერსპექტივის საზრისით; ამიტომ ეს საკითხი ცოცხალია და თუ მას დღევანდებობის თვალსაზრისით არა, ისტორიულ რეტროსპექტივაში პოლიტიკური მიდგომით ვშინჯავთ და ამ მცირე ნარკვევში ხანდახან დაშვებული სიფიცხე ამით აიხსნება. წერილის სიგრძეში მრავალმოუბრობის სიყვარულს ბრალი არ მიუძღვის; თვით საკითხი იმზომად ფართო და ღრმაა, რომ ვშიშობთ, იგი ამოუწურავი არ დაგვრჩეს.

ქართულ ეროვნულ საკითხს ცოტა შორიდან უნდა შევუდგეთ, ვინაიდან მას ჩვენი საზოგადოებრივი განვითარების გზაზე თავისი საკუთარი თავგადასავალი აბადია.

არ შეგვიძლია თავი შევიკავოთ და მკითხველს არ მოვახსენოთ, რომ პირდაპირ განსაცვიფრებელია ის ზერელობა, ფუქსავატობა და ქარაფშუტობა, უდარდელობაც, რომელიც ეროვნულ საკითხისადმი მიდგომაში ქართული საზოგადოებრივი ცხოვრების მემარცხენე ნაწილის აზროვნებას დალად აკრავს.

საქართველოსათვის ყოფნა-არ-ყოფნის საკითხი იდგა და მას უგონოდ აპრელეზული თეორიებით უმასპინძლდებოდნენ და სოციალიზმის დამყარების იმედით ბედნიერებას უქადდნენ!

ილია ჭავჭავაძემ საკითხი ეროვნულ სიბრტყეზე წარმოადგინა და ჩვენი თავი ჩვენ გვეყუდნესო, — ეროვნულ იდეალად გამოჰკვეთა, ხოლო სამოქმედო პროგრამად გამოცხადებულ იქმნა დღიური სიცხადის ნაკარნახევი რეალი პოლიტიკა ქართული ეროვნული მეობის დაცვის საჭიროების შესახებ. და ყველაფერი ის, რასაც ჰქადაგებდნენ და აკეთებდნენ, — ნახელმძღვანელები იყო ეროვნული იდეალის მიერ და მისი განხორციელების მიზნით. ასეთი საღი და ეროვნული ინტერესებისათვის მიზანშეწონილი ღვაწლით დამაშვრალი მოდიოდა ილია ჭავჭავაძე და მისი რაზმი.

რალას ფიქრობდა ქართველი ინტელიგენციის მემარცხენე ფრთა? რა სევდა უესებდა მას გულს და რა კეშანი სტანჯავდა მის სულს? რა მიზანით და იმედით მოვიდა იგი ჩვენს ცხოვრებაში? რას აპირებდა და რას შვრებოდა იგი?

ილია ჭავჭავაძის სრულიად გარკვეულ ეროვნულ პოლიტიკასა და ტაქტიკას, მესამოცე წლებიდანვე სრულიადვე საწინააღმდეგო პოლიტიკა და ტაქტიკა დაუპირისპირდა. ჯერ კიდევ 1865 წელს, ჩვენში მეტად კარგად ცნობილი საზოგადო მოღვაწე და დიდათ ნიჭიერი მწერალი ნიკო ნიკოლაძე, ქართული ეროვნული საკითხის შესახებ შემდეგსა სწერდა: —

„ქართველი ხალხი ყოველ დღე უფრო და უფრო იმსკვალემა თავის ნაციონალური დამოუკიდებლობის იდეით“...

უნდა გვეფიქრა, ნიკო ნიკოლაძე ამ მოვლენით მეტად გახარებული იქნებოდა და მას ახალგაზრდული აღფრთოვანებით მიესალმებოდა, — მაგრამ არა! და პირიქით: — ნ. ნიკოლაძე ვადაქრით სხვა შეხედულებისაა და უმაღლავად ამბობს: —

„ჩვენ გამოვსთქვამთ მხოლოდ იმ აზრს, რომ ამ იდეის განვითარე-

ბას (ნაციონალური დამოუკიდებლობის იდეის. ვ.ნ.) შეუძლია მნიშვნელოვანი და შეიძლება მეტად დიდი უბედურობა მოუტანოს ქართველი ხალხის მატერიალური და გონებრივი განვითარების საქმეს“...

ბუნებრივია საკითხის წამოჭრა: — რატომ?

რასაკვირველია, მისთვის მიუღებელია საქართველოს დამოუკიდებლობა ან ევროპული რომელიმე სახელმწიფოს პროტექტორატი, მაგრამ რუსეთი?! — რუსეთს დიდათ დიდი უპირატესობა აქვს ევროპაზე, — იმიტომ, რომ რუსეთში არსებობს თემობრივი წყობილება (ობშინი); მიწის თემობრივი განაწილება და სახალხო შრომის თემობრივი ორგანიზაცია რუსეთს ყველაზე უფრო ადრე და იოლად სოციალიზმში გადაიყვანს, — მასთან ერთად საქართველოსაც, თუ იგი ამ თემობას შემოიღებს; ამის გამო ნ. ნიკოლაძე სწერდა: —

„ჩვენის აზრით, იდეალი უკეთესი სახელმწიფოებრივი და საზოგადოებრივი წყობილებისა (ესე იგი სოციალიზმი. ვ. ნ.) ყველაზე უფრო ადრე შეიძლება მიღწეულ იქნეს რუსეთში, იმიტომ, რომ ძირითადი პრინციპი ამ წყობილებისა, თემობრივობა (ობშინიზმ) შენახულია რუსეთის ხალხში შესაძლებელი სისრულით... აი ამიტომ ვფიქრობთ ჩვენ, რომ არ იქნებოდა ცუდი საქართველოს ნაციონალური მისწრაფებანი გადაგვეგდო ვერღულზე“...

როგორც ვხედავთ, 1865 წელს, ნიკო ნიკოლაძე ქართულ ეროვნულ საკითხს სოციალ-პოლიტიკურ და ეკონომიურ-სოციალური თვალსაზრისით უდგება. მას აქ მოცემული აქვს მთავარი ხაზი, რომელმაც შემდეგში საქართველო ვაკვეთა და ქართული აზროვნება სასიკვდილოდ დაჰკოდა.

1873 წ. 1 აპრილს, ქენევაში გამოიცა პირველი ქართული სოციალისტური გაზეთი „დროშა“, რომელმაც ეროვნულ საკითხში შემდეგი მოთხოვნები წარმოადგინა: —

„თავისუფალი ფედერაცია ყველა კავკასიელ ხალხებისა, განწყობლთა ყველა მოქალაქეების ეკონომიურ თანასწორობისამებრ“...

ეროვნულ-პოლიტიკური თვალსაზრისით, ამ მოთხოვნებებში ერთი ნაბიჯია წინ გადადგმული ნ. ნიკოლაძის წერტილიდან დაშორებით. აქ ის აზრი მაინცაა გაბედული, რომ ნაგულისხმევია კავკასიური ფედერაცია, მაგრამ... ამ ფედერაციას ეკონომიური თანასწორობა აუცილებელ პირობად უძევს; ამგვარად აქაც, ისე ვით ნ. ნიკოლაძის მსოფლმხედველობაში, ეროვნული საკითხი სოციალურ და ეკონომიურ საკითხზეა დამოკიდებული და მასზე დაქვემდებარებული.

1874 წ. ქენევაში თავი მოიყარეს ქართველმა ინტელიგენტებმა (გა-

ნურჩველად მიმართულებიან, უფრო კი მემარცხენე ხალხმა) და მათ აღიარეს ამიერკავკასიის ფედერაციის დებულება. ივანე ჯაბაძარი თავის მოგონებაში ამ ამბავის შესახებ შემდეგსა სწერს, და რასაც სწერს, ეს მეტად მნიშვნელოვანია, ვინაიდან ეს მისი და საერთოდ ნაროდნიკების შეხედულება შემდეგ საქართველოში გაბატონდა და ქართველი ერის ბედის ხელმძღვანელი შეიქმნა: —

„ეროვნებათა განურჩევლობის მიხედვით, რომელნიც შეადგენენ რუსეთის სახელმწიფოს, ძმური მუშაობა რუსეთის ყველა ხალხთა განსათავისუფლებელ დესპოტიზმისაგან, კაპიტალის მონობისა და ბატონობისაგან, ყველაზე უფრო ადრე მიგვიყვანს თავისუფლების გამარჯვებამდე და საუკეთესო წყობილების დამყარებამდე — კაცობრიობის ამ საბოლოო მიზნის განსახორციელებლად (სოციალიზმი!, რასაკვირველია. ვ. ნ.); რომ მისწრაფება კავკასიის გაერთიანებისა რესპუბლიკის ფორმებში, უდიდეს სოციალურ რევოლუციონურ ბრძოლას დაიყვანს ვიწრო ნაციონალისტურ ამოცანამდე, რომელიც გამოიწვევს საშიშ ანტაგონიზმს, ერთის მხრით, რუსეთის ხალხსა და მეორე მხრით, კავკასიის ერებს შორის; აგრეთვე გამოიწვევს გამწვავებას თვით კავკასიის ხალხებს შორისაც, რომელნიც არათანაბარ ეროვნებებს წარმოადგენენ. ... ყველა ამ მოსაზრებების გამო კონგრესის უმცირესობამ გამოთქვა აზრი კავკასიის ინტელიგენციის სრულიად რუსეთის სოციალ რევოლუციონურ ორგანიზაციებთან შეერთების სასარგებლოდ — პოლიტიკური და ეკონომიური თავისუფლების მოპოვების მიზნით, განურჩევლად რუსეთის სახელმწიფოს ყველა ერებისა, რუსეთის საერთო რევოლუციონურ დროშის ქვეშ“...

აშკარაა, სოციალიზმის დამყარებით, ნაროდნიკების საწადელი იყო ქართველი ერის გაბედნიერება; მათ გულწრფელობაში ეჭვი არ გვებარება, ხოლო თუ რაოდენ უსუსური იყო ასეთი ოცნება — ეს ხომ განვლილმა ხანამ გვაჩვენა!

თავი დავანებოთ იმას, მე-70წლებში რამდენად შესაძლებელი იყო კაპიტალის ბატონობისა და მონობის შესახებ ლაპარაკი, — ეს ქართი მოტანილი ამბავია! მაგრამ აქაც იგივე დებულებაა, რაც ნ. ნიკოლაძემ და „დროშამ“ შექმნა. ანუ დებულება, რომლის მიხედვით, პირველ რიგში უნდა იდგეს ეკონომიური, სოციალური და სხ. საკითხი.

სოციალიზმის დაარსებისათვის საჭირო იყო რუსეთის თვითმპყრობელობის დამხობა: ამისათვის აუცილებელი — რუსეთის ხალხთან ერთად ბრძოლა საერთო სოციალ-რევოლუციური დროშის ქვეშ! ამიტომ ქართული ან კავკასიური ეროვნული საკითხის ბრძოლის დღიური წესრიგიდან მოხსნა!

ასეთია გზა და ხიდი, რომელზეც დაიწყო სლვა ქართველთა მარცხენა ინტელიგენციამ და ამ ხიდზე შემდგარი ქართველი ხალხი მის ჩატყლომას თან გადაჰყვება...

ამიტომ, ილია ჭავჭავაძის საპასუხოდ, როდესაც იგი ეროვნული ვინაობის დაცვისათვის ყველა ქართველის ერთ პოზიციაზე დადგომას მოითხოვდა, ანუ ეხლანდელი ენით რომ ვსთქვათ, ინტეგრალურ ნაციონალიზმს ჰქადაგებდა*), „მემარცხენენი“ მას ეომებოდნენ და თავზე ქოქოლას აყრიდნენ. მაგ. გაზეთი „იმედი“-ს თანამშრომელი ტ ა ტ ა ლ ი ლიას შემდეგ პასუხს აძლევდა: —

„ვინ არ იტყვის, რომ ამისთანა შეხედულება საგანზე პატრიოტობა კი არა... ცრუპატრიოტობაა. ეს ჰბადებს სრულებით საზარალო გრძობებს, რომლების გამოც მოკეთობის მაგიერ ხალხთა შორის უსაფუძვლო მტრობა იზრდება და მატულობს... ტყუილად კი არ არის ნათქვამი — ერთი ჰკუა ჰკუა არისო და ორი უკეთესიაო. აქედან რამდენი ჰკუა შეერთდება ერთად, ბევრი ხელი და ფეხი, ზურგი და წელი მიეცემა ერთ საყოველთაო შრომას, რაც დიდათ ეყვარება ყველას ერთმანეთი,

*) „ჩვენებური დღევანდელი დღე სულ სხვასა თხოულობს, სულ სხვასა ღაღადებს და მაშასადამე ჩვენებური ლიბერალობა სულ სხვა რაზედმე უნდა მიიქცეს მთელის თავის ძალღონითა... ის „სხვა რამე“ იყო ჩვენი დაცემული ვინაობის აღდგენა, ფეხზე დაყენება და დაცვა ყოველს მოსალოდნელს ფათერაკისაგან. რომ ეგ ფათერაკი მოსალოდნელი იყო და დღესაც თავიდან არ აგვცდენია, ყველასათვის ცხადზედ ცხადია... ეგ მიმართულება იქნება ახალი იმ დრომდე, სანამ ჩვენი ვინაობა თავის შესაფერს და კუთვნილს ადგილს არ დაიჭერს ჩვენს ცხოვრებაში და საზოგადო საქმეთა სათავეში არ მოექცევა. სხვა საგანი ამაზედ უმძიმესი, ამაზედ უსაჭიროესი არა აქვს ეხლანდელს საქართველოს შვილს. ყველამ, ვისაც კი შეუძლია ამ მიმართულების ქვეშ უნდა მოიყაროს თავი და ერთად ძმურად იმოქმედოს. ყოველივე საქმე, ყოველი საგანი, რაც ჩვენი ცხოვრების მიმავლობაში თავისით თუ სხვისით აღმოჩნდება, სულ ყველაფერი ჩვენს ვინაობის საქმეს უნდა შევეურჩიოთ, ქვეშ დავუყენოთ. სკოლაა, ბანკია, თუ თეატრი, ყველაფერს სულ მაგისკენ უნდა ვუბრუნოთ თავი“...

„თვითეული ჩვენგანი, გლეხია, თავადი, აზნაური, ქალი თუ კაცი — სულ ყველანი ერთად ქართველები ვართ, ჭირსა და ღვინში განუყრელი და განუწყვეტელი“...

ილია ჭავჭავაძე

მით უფრო ბევრი საქმე გაკეთდება, მით უფრო მომეტებული ძეგლობა და ბედნიერება ჩამოვარდება კაცობრიობაში. ვისაც მართლა უყვარს თავისი ხალხი, იმას იმავე სიყვარულით უნდა უყვარდეს მთელი ქვეყნიერებაც, რადგან მისი ხალხისათვის საჭიროა ქვეყნიერების დახმარება და ქვეყნიერებისათვის კიდევ იმისი ხალხისა. აი ნამდვილი პატრიოტობა და მამულის სიყვარული ეს არის.“

აქ შეიძლებოდა ერთ მწარე სიტყვის თქმა, მაგრამ დავანებოთ თავი ამ პრიმიტიულად მოაზროვნე ადამიანსა და უვიცს, — სიტყვა მივცეთ რ. ურბნელს (ხიზანაშვილს), რომელიც მას გაზეთი „დროებიდან“ ბანს ეუბნებოდა: —

„ჯერ ძმობა განახორციელეთ ცხოვრებაში და მხოლოდ მაშინ გვიქადაგეთ სხვა და სხვა მიმართულებას თავი დაანებეთ და ერთ უღელში შეებით“—ო.

ურბნელის აზრით — „მამულიშვილობას წინ და უკან უნდა მისდევდეს აწინდელი ევროპის პროგრესიული პროგრამის შესრულება“ — ესე იგი სოციალიზმის განხორციელება!

და გიორგი ზდანოვიჩი (გ. მაიაშვილი, ნაციმბირალი, ნაკატორღალი, დიდი მოღვაწე) ოთხმოციან წლებში ილია ჭავჭავაძის თაობას უსაყვედურებს, რომ მათ, სამოციან წლების მოღვაწეებმა, პირწმინდათ ეროვნულ ნიადაგზე ფეხი შედგეს და ხალხის ეკონომიკა დაივიწყესო და იგი თავის მხრივ განმაკურნებელ და მაცხოვრებელ მალამოს იძლევა:

„მხოლოდ ღრმა ეკონომიური ცვლილებისათვის ბრძოლა არის გზა ნამდვილი თავისუფლებისადმი. მხოლოდ საუკეთესო ეკონომიური წესწყობილების (იგულისხმეთ: — სოციალიზმი! ვ. ნ.) დამყარება ეროვნულ დამოუკიდებლობითურთ, რასაკვირველია, ნამდვილად გაანთავისუფლებს ხალხს და მისცემს მას ჭეშმარიტ თავისუფლებას“...

ანუ უფრო გარკვევით იგივე ზდანოვიჩი 1882 წ. გაზ. „ივერია“-ში სწერდა: —

„მოძრაობის დროს პირველად ხალხის ეკონომიური ინტერესები უნდა ვიქონიოთ სახეში, და მერე სხვა ინტერესებიც, რომელთაც ხალხი აგრეთვე თანაუგრძნობს, — პოლიტიკური და ნაციონალური“...

გავვიგრძელდა სხვა და სხვა ავტორის ეროვნულ საკითხზე შეხედულებათა მკითხველისათვის გაცნობა, — დღევანდელი მკითხველისათვის, რომელიც განკვიფრებული, და შიიძლია შიშის გამოც პირჯიგარს გადაიწერს და იტყვის: — ეს რა უცნაურებაა, ღმერთო შეგცოდეთ! აკი ამიტომ სასტიკად დავისაჯეთ!

დღეს როცა კითხულობთ ამ ბოლღას, გაცოცხლებული ეკითხებით თავს: საიდან მოვიდა ეს დამთხვეულად მოაზროვნე ხალხი? სად იყო გონების

ზომა და გრძობათა ზომიერება? სად იყო ქვეყნის სინამდვილის ცოდნა ან უბრალოდ ზერელე თვალის გადავლება საკუთარ სამშობლოს მიმართებაზე, რომ ასე ყოვლად შეუწყნარებელ ქადაგებაზე უნარი და შრომა არ დაეხარჯათ!!! მაგრამ უბედურება სწორედ ის არის, რომ ამ ეროვნულ ნილილისტებს ბურთი და მოედანი შერჩათ, — შემდეგში საქართველო დაპყრობილ იქმნა ამ უღვრეში აზრებით, — დაპყრობილ იქმნა იმ მიზეზების გამო, რომელზე ჩვენ პირველ წერილში ვიმსჯელებთ (იხ. „ქართული მარქსიზმი“. „ორნატი“ № 2).

როგორც დავინახეთ, სოციალისტური ინტელიგენცია თავიდანვე ინტერნაციონალურ ნიადაგზე დადგა და სამოქმედო გეგმად მთელი რუსეთის ფარგლებში რევოლუციური ძალების დარაზმების საქიროება აღიარა; ერის თავისუფლების საკითხი სოციალური რევოლუციის გამარჯვების საკითხს დაეკავშირა და მას დაექვემდებარა. — შემდეგში მარქსიზმმა ეს დებულება თავის სამოქმედო პროგრამად გაიხადა, ხოლო ამავე მიზნით, — სოციალიზმის განხორციელებისთვის, — ბოლშევიკებმა, მარქსისტული მოძრაობის მამარცხენე ფრთამ, საქართველოს უდიდესი უბედურება თავს დაატეხეს.

ჯერ კიდევ ოთხმოციან წლებში დაიწყო ნაროდნიკული მსოფლმხედველობის რღვევა და ქართულ საზოგადოებრივ აზროვნებაში მარქსისტული აზრები შემოიჭრა. მარქსიზმის პირველი მოქადაგენი მათი წრიდან გამოვიდნენ და შეეცადნენ ნაროდნიკული მსოფლმხედველობა მარქსისტულთან დაეკავშირებიათ, ხოლო მეორე მიმდინარეობა პირდაპირ მარქსისტული აზრების ქადაგებაზე გადავიდა; მესამე შემდეგში ჯგუფდება სოციალისტ-ფედერალისტთა პარტიის სათავეში და მეოთხე ილია ჭავჭავაძესთან მიდის და მას ეკედლება.

რომ აღძრული საკითხის გამო ჩვენი ცხოვრების ეს ხანა დავასრულოთ და შემდეგ ქართულ მარქსიზმს შევეხოთ, უყურადღებოდ არ დავტოვებთ ეროვნულ საკითხთან სოციალისტ-ფედერალისტთა დამოკიდებულებას, როგორ იგი პირველ საფეხურზე გამოიხატა. მათი ორგანო, რომელიც პარიზში იცემოდა, სრულიად გარკვევით საქართველოს დამოუკიდებლობას ებრძოდა და სეპარატიზმს უარჰყოფდა. ეს ორგანო „საქართველო“ (1903 წ.) სწერდა: —

„ჩვენი სურვილი დამოუკიდებელი სახელმწიფოს აღდგენა არ არის. ნათლად და აშკარად ვამბობთ: ჩვენ პოლიტიკური სეპარატიზმის მომხრე არა ვართ. ჩვენი წადილი და მისწრაფება — განსაკუთრებულ, საქართველოს პირობებთან შესაფერი კონსტიტუციის მოპოვებაა. ჩვენ გვსურს დავრჩეთ რუსეთის პოლიტიკურ ორგანიზმის ჩარჩოებში, მხოლოდ ამასთან შინაურ საქმეებში გვინდა ვიყვეთ სრულიად დამოუკი-

დებელნი. ერთი სიტყვით, ჩვენ გვსურს ავტონომია მოვიპოვოთ.
მაგრამ როგორი უნდა იყოს ეს ავტონომია? ამაზე სხვა და სხვა პა-
სუხს იძლეოდნენ, მაგრამ მათში ყველაზე საინტერესო და დამახასიათე-
ბელია ის შეხედულება, რომელიც ჩვენ 60-ან წლებში გავიცანით, და
40 წლის განმავლობაში ნაცოხნი კვლავ გამომზეურებულია. სოც.ფედ.
„საქართველო“-ს (№ 5) აზრით, —

„ავტონომია უნდა იყოს პოლიტიკური ფორმა ეკონომიურად გათა-
ნასწორებული ხალხისა“!

ევროპის საერთოდ სოციალისტურსა და კერძოდ მარქსისტულ თე-
ორეტიკოსებში, ეროვნული საკითხის შესახებ ორი უმთავრესი მიმდი-
ნარეობა არსებობდა. ერთის აზრით, კაპიტალისტური წარმოების ხანა-
ში ერთა თავისუფლება მიუღწეველია, ვინაიდან კაპიტალიზმის მიერ
გამოწვეული იმპერიალიზმი არამც თუ ერების თავისუფლებაზე ფიქ-
რობს, — პირიქით, მისი უპირველესი მიზანია ერები დაიპყროს და
ისინი თავისი მტაცებლური ვნების და გამყვლეფი მადის საგნად გაი-
ხადოს; ამას გარდა, იგივე იმპერიალიზმი თავისი ფინანსებით სუსტ
ერებს წურბელად აჯდება და მის ეკონომიურ ცხოვრებას სწუწის, —
ამგვარად მასზე პოლიტიკურადაც ბატონობს, და ამიტომ ეროვნულ-
სახელმწიფოებრივ სუვერენობაზე სინამდვილეში, ლაპარაკი ზედმე-
ტიაო. ერთა ნამდვილი თავისუფლება შესაძლებელია მხოლოდ ეკონო-
მიური და სოციალური თანასწორობის დროს, მისაღწევია მხოლოდ
სოციალისტურ საზოგადოებაში; მანამ კი ერი კვლავ დაჩაგრული იქ-
ნება, და ამის გამო, მისთვის პირველ რიგში სოციალიზმის განხორციე-
ლების საკითხი უნდა იდგესო. ასეთი იყო ევროპის სოციალისტთა რა-
დიკალური ფრთის შეხედულება, და როგორც დავინახეთ, იგი ნაროდ-
ნიკებმა და სხვებმა შეითვისეს, და საქართველოშიც გადმოიტანეს.

სოციალისტურ მიმდინარეობათა მეორე ფრთა თავის შეხედულე-
ბას ეროვნული თვითგამორკვევისა და თავისუფლების შესახებ, შემდეგ
ნაირად ასაბუთებდა: — პროლეტარული სოციალიზმი არის პირველად
ჯოვლისა — დემოკრატიული სოციალიზმი; დემოკრატია არის სოცია-
ლიზმის ფუძე; ერთა თვითგამორკვევის უფლება არის დემოკრატიული
მოთხოვნილება, ამიტომ უნდა დავიცვათ ერთა თვითგამორკვევის უფ-
ლება. კერძოდ, მარქსიზმისათვის ეროვნული საკითხი, თავდაპირველად,
არც არსებობდა. მარქსიზმი უმთავრესად ემყარებოდა ეკონომიურსა
და სოციალურს და აქედან გამომდინარე პოლიტიკურ დებულებებს,
რომელთა ცხოვრებაში გატარება, დემოკრატიული თუ დიკტატორული
გზით, კაპიტალიზმს მოსპობდა და სოციალიზმს დააფუძნებდა. ვინაი-

დან კაპიტალიზმი საერთაშორისოა, მასთან ბრძოლაც დაინტერესებულნი მხარის მიერ, პროლეტარიატისაგან, ამავე საერთაშორისო ფრონტზე უნდა სწარმოებდეს, — აქედან დასკვნა: — „პროლეტარებო, ყველა ქვეყნისა შეერთდით!“ — აქედან დასკვნა: — მუშას სამშობლო არა აქვს. შემდეგში, ოდეს ეროვნულმა საკითხმა სათანადო მნიშვნელობა მიიწიჭა, ეს დებულება მრავალნაირად შეასწორ-შემოასწორეს და ახსნა-განმარტეს, მაგრამ მას არსებითი მხარე მაინც ვერ დაუკარგეს. განსაკუთრებით ვულგარ-მარქსისტებმა, რომელთაც ქართულ მარქსიზმზე დიდი გავლენა ჰქონდათ, ეს სიტყვა (მუშას სამშობლო არა აქვს!) სალოცავ დოგმად გამოაცხადეს, და ჩვენში მას ბასრი იარაღის ხარისხი მიეცა, რომლითაც ქართულ ნაციონალიზმს დაუზოგავად ებრძოდნენ. მდგომარეობა შედარებით იცვლება მას შემდეგ, რაც ავსტრო-უნგრეთში მოთავსებულ ერების შორის ეროვნული საკითხი მეტად გამწვავდა და ადგილობრივი სოციალდემოკრატია იძულებული შეიქმნა ამ საკითხში ჩარეულიყო. კარლ რენერი და ოტტო ბაუერი გახდნენ ეროვნული თეორიის იდეოლოგები და ოტტო ბაუერის წიგნმა „ეროვნული საკითხი და სოციალდემოკრატია“ მთელი ხანა შექმნა სოციალისტურ მოძრაობაში. —

ჩვენში რაღა ამბავი იყო?

მეტად ძნელია უცხოეთში ქართველ მარქსისტების შეხედულებათა ისტორია დაიწეროს, ვინაიდან სრულიად არ მოიპოვება ძველი ქართული პრესა, რომლის ფურცლებზე ამ შეხედულებათ გამოსთქვამდნენ; მაგრამ ჩვენ აქ ამ ისტორიას არა ვსწერთ, არამედ მარქსისტული ეროვნული პოლიტიკისა და ტაქტიკის იმ მთავარ სახელმძღვანელო დებულებებს ვეხებით, რომელსაც ჩვენში ეყრდნობოდნენ.

1893 წ. ნოე ჟორდანიამ გამოაქვეყნა წერილი: „ეკონომიური წარმატება და ეროვნება“, სადაც საქართველოს ვითარება იოლად და მსუბუქადაა დაფასებული. იგი სწერდა: —

...„უკანასკნელ 20-25 წ. განმავლობაში ჩვენი ცხოვრება შესამჩნევად შეიცვალა. შემდეგ ბატონ-ყმობის მოსპობისა, ფოსტა-ტელეგრაფის და რკინის გზების დამართვისა, ფეხი აიდგა მრეწველობამ და ვაჭრობამ, გაძლიერდა მიმოსვლა და ალებ-მიცემობა. ვაჭრობა შეიქნა რევოლიუციურ ძალათ ჩვენი ქვეყნისა... ახალმა ცხოვრებამ დაჰბადა ახალი მოთხოვნები, წინ წამოაყენა ვაჭრობა და ალებ-მიცემობა, გაართულა და გაამრავალფერა პირვანდელი სადა ურთიერთობა, შრომა ეკონომიურად დაჰყო ერის ნაწილთა შორის, ჩააყენა ქვეყანა მსოფლიო ალებ-მიცემობის კალაპოტში. სუყველა ამას თან მოსდევს ხალხის ნივთიერად გაერთიანება და საზოგადო კაცობრიობის ცხოვრებაში შესა-

ფერი ადგილის დაქერა. აი ამ აისტორიო გზას დაადგა ქართველობა ჯერ მხოლოდ ერთი ბიჯი გადადგა ამ მხრით და მით ფეხი მოიმაგრა ახალ ნიადაგზე. ამით მიეცა შეურყეველი ნიადაგი ქართველ ეროვნებას. ერი შეება საერთო უღელში, შეეჩვია ერთათ ცხოვრებას, ერთათ მოღვაწეობას; მომზადდა ნიადაგი გონებრივ ერთობისა; ქართველობა ერთი ყელ-საბმელით შებორკილი, ერთი ჯაჭვით შემოჯაჭვული, ფხიზლდება, საღი გონებით და მახვილი თვალით იხედება“... დღეს, რასაკვირველია, სადავო არაა, თუ როგორ გადაქარბებითაა დახასიათებული ჩვენი ქვეყნის ეკონომიური განვითარების ეს ამბავი; ბ-ნი ნ. ჟორდანიას ამავს იმეორებს 1897 წ., როცა სწერს: —

...საქართველოს დღევანდელი განვითარება შეიცავს ორ მხარეს, ორივეს აუცილებელს და ერთმანეთთან მჭიდროთ შეკავშირებულს: ნივთიერად გაერთიანება საქართველოს სხვა და სხვა კუთხის და ნივთიერად დაყოფა ქართველი ხალხის, ორივე ხდება ალებ-მიცემობის კაპიტალის წყალობით. პირველ შემხვევაში თუ ერი ერთიანდება იდეებით ეროვნული თვით-ცნობიერების ნიადაგზე, მეორე შემთხვევაში იგივე ერი ნაწილდება ინტერესებით ეკონომიური თვით-ცნობიერების ნიადაგზე. ყოველი ჩვენი ნაბიჯი ჩვენ მიერ წინ გადადგმული მოასწავებს ეროვნული შრომის, საწარმოო ძალის განვითარებას — ერთის მხრით, კლასიური განხეთქილების, სოციალური ანტაგონიზმის აღორძინებას — მეორე მხრით. ეს ორი მხარე ერთი მეორის შვილია, პირველი იწვევს მეორეს, მეორე ავითარებს პირველს. ...ჩვენი თანამედროვე ცხოვრების სარჩული ეკონომიური წარმატებაა, რამაც დაბადა ეროვნული გაერთიანება და სოციალური დანაწილება. საქართველო ერთი, განუყოფელი; საქართველო ორი სიმდიდრე-სიღარიბის მიხედვით დაყოფილი. თუ პირველ საკითხზე ვერთდებით, მეორეზე ვიყოფით. თუ შინაურ ცხოვრებაში ვიბრძვით, გარეშე მტრის წინააღმდეგ ერთათ ვდგევართ. ეს არის არსებითი თვისება უმაღლესი განვითარების“...

ამ ამონაწერის მიხედვით რამოდენიმე დებულებაა მორთმეული: — საქართველოში კაპიტალისტური ურთიერთობა დაწყებულა და კარგადაც განვითარებულა თურმე, ქვეყანა მსოფლიო ალებ-მიცემობის კალაპოტში ჩამდგარა; კაპიტალიზმის განვითარებას გამოუწვევია ერის გაერთიანება და გამოლიანება, — მაგრამ მასვე გამოუწვევია ერის დაყოფა ორ ნაწილად: — მდიდარი და ღარიბი საქართველო. ! მთელი ეს ამბავი უფრო მარქსისტული თეორიული ვარჯიშობაა, ვინემ ნამდვილი, რეალი დაფასება, რომელიც საქართველოს შეესაბამებოდა. მაგრამ ზემოაღნიშნული დებულებანი თავის დასკვნებს ითხოვდენ და ეს დასკვნები უკვე ცხოვრებისათვის და ტაქტიკური ბრძოლისათვის უნდა

სახელმძღვანელოდ გამხდარიყო. თვით დებულებათა შესახებ დარბა- ისური ლაპარაკი დღეს უკვე შეუძლებელია, იმდენად უსაფუძვლოდ მი- გვაჩნია იგი; ხოლო მაინც აღსანიშნავია ერთი დებულება, სადაც ნათ- ქვამია, რომ „თუ შინაურ ცხოვრებაში ვიბრძვით გარეშე მტრის წინა- აღმდეგ ერთათ ვდგევართ“-ო. ვინ არის ეს გარეშე მტერი, და როგორ ებრძოდა მას ნ. ჟორდანია, ჩვენ ეს არ ვიცით, ოღონდ მართლა გარეშე მტერთან — რუსეთთან — როგორ ეროვნულ ბრძოლას აწარმოებდა იგი, ამას ჩვენ მალე დავინახავთ.

ყველამ ვიცით, რომ ქართული საკითხი და ერის საკითხი ჩვენში მარქსისტების მიერ აბუჩად აგდებული იყო; მათ უფრო აწუხებდათ „დიდი“ საკითხი, „დიდი“ საქმე: მსოფლიო და რუსეთის პროლეტარი- ატის ამბავი! ხოლო საქართველოს შესახებ მათ ჟურნალ „კვალ“-ში შემდეგი რამ იქმნა დაბეჭდილი: — საქართველოს წარსული გვძულს, აწმყო გვეზიზღება და მომავლისაგან არაფერს მოველით-ო!

ასე!

ქართველი ერისადმი დამოკიდებულებისა და ეროვნული პოლიტი- კისა და ტაქტიკის საკითხი რომ საესებით გარკვეული იქმნეს, ამიტომ ჩვენ იძულებული ვიქნებით ნ. ჟორდანიას ნაწერიდან მოზრდილი ამო- ნაწერი ამოვიღოთ და მკითხველს გავაცნოთ.

1904 წელს ნოე ჟორდანია ეხება რა ქართველ ნაციონალისტებს, მათ საწინააღმდეგოდ სოციალდემოკრატიულ პოლიტიკასა და ტაქტი- კას არკვევს და ასაბუთებს, რომელიც ქართველი მარქსისტების მუშაო- ბასა და ბრძოლას საფუძვლად ედება. იგი სწერს: —

„სოციალდემოკრატიული აზროვნება სიტყვით და წერით გამოთქ- მული სწრაფათ მოეფინა მუშა ხალხს და მის სახელმძღვანელო დედააზ- რათ გარდაიქცა. ქართველი სოციალდემოკრატია და ქართველი მუშა ხალხი ერთმანეთში გაიღესა და ჩამოისახა ერთი განუყოფელი სოციალ- დემოკრატიული მუშათა მოძრაობა. მან ხელი გაუწოდა კავკასიის სხვა ერთა მუშებს და ქართველ მუშათა მოძრაობა გადაიქცა კავკასიის მუშა- თა მოძრაობათ. და აი, კავკასიის ისტორიაში დიიწყო სრულიად ახალი ხა- ნა: ქართველი, სომეხი, რუსი და თათარი ხელიხელ ჩაკიდებული გამოვი- დენ პოლიტიკურ ასპარეზზე და ააფრიალეს წითელი დროშა, დროშა შრომის ბატონობისა და თანამედროვე უსამართლობის მოსპობისა. (ხა- ზი ყველგან ჩვენია. ვ. ნ.) წინ წამოდგა შრომის ინტერესი და მის გარეშე- მო თავი მოიყარა სხვა და სხვა ერის პროლეტარიატმა. შრომა შეიქმნა შემაერთებელ დვრიტეთ ყველა დავრდომილთა და მაშვრალთა. მარქსის ცნობილმა მოწოდებამ — პროლეტარებო ყველა ქვეყნისა შეერთდით — ჩვენში ჰპოვა მძლავრი გამოხმაურება. ამით ჩვენი მუშა ჩაება არა მა-

რტო რუსეთის, არამედ მთელი ევროპის მუშათა ფერხულში. კავკასიაში პროლეტარიატმა შექმნა თავისი საკუთარი ორგანიზაციები და შევიდა რუსეთის სოც.-დემ. მუშათა პარტიაში, როგორც ერთი მისი ავტონომიური ნაწილი. ასეთი ერთობა აუცილებლათ გამომდინარეობს იმ საერთო მიზნისაგან, რომლის განხორციელებისკენ პარტია მიილტვის. როგორც ეს მიზანი, ისე ერთობის წესები შემუშავებულ იქნა პარტიის მეორე კონგრესზე და გადაეცა კავკასიის ორგანიზაციებს სახელმძღვანელოთ.

„რა სურს რუსეთის სოციალდემოკრატისა?... — თვითმპყრობელობის დანგრევა და დემოკრატიული რესპუბლიკის დამყარება — არის უახლოესი მიზანი პარტიისა. რა პრინციპებზე უნდა აშენდეს რუსეთის მომავალი რესპუბლიკა? ეს პრინციპები ორგვარია: ერთი ეხება მთელ იმპერიას საერთოთ და შეადგენს მიუცილებელ საფუძველს ყველა დემოკრატიული კონსტიტუციისას... ხოლო მეორე ეხება რუსეთის იმპერიაში მცხოვრებ წვრილ ერებს და საზღვრავს მათ თავისუფალ განვითარებას. ასეთია, პროგრამის მესამე მუხლი, რომელიც ანიჭებს განაპირა ქვეყნებს თვითმართველობას, მერვე მუხლი აღიარებს სამშობლო ენაზე განათლების მიღებას, სასამართლოების და სხვა დაწესებულებათა წარმოებას და სხვა. მეცხრე მუხლი კი უფლებას აძლევს თვითოეულ ერს თავისი სეპედედი, თავისი მომავალი თვითონვე გამოირკვიოს და გადასწყვიტოს. ასეთია ჩვენი პროგრამის დემოკრატიული მოთხოვნები. მხოლოდ ასეთ პირობებში შეეძლება პროლეტარიატს თავისუფალი განვითარება, გამძლავრება და ბურჟუაზიის სამუდამოთ დაცემა. ნაციონალური რეფორმა ერთი იმ დემოკრატიულ რეფორმათაგანია, რომელიც აადვილებს სოციალიზმის გამეფებას. ის მხოლოდ მთელი ამ პროცესის ერთი რგოლია და ვინც მარტო ამ ერთ რგოლს აფრინდება და თავის მოქმედების მიზნათ აღიარებს, ის პირდაპირ ეწინააღმდეგება სოციალიზმს. ის არის ნაციონალისტი და როგორც ამნაირი ბურჟუაზიის ინტერესთა დამცველია. *)

„თავისთავათ ცხადია, რომ რუსეთის ამგვარი ძირითადი გადასხვაფერება და მისი ჩვენი პროგრამის თანახმით მოწყობა დიდ ძალას, დიდ ორგანიზაციას მოითხოვს. ამ ძალის მთავარი მატარებელია რუსის პროლეტარიატი, როგორც სიმრავლით, ისე თავისი ბინადრობით. მთავრობის უმთავრესი ძალა სატახტო ქალაქებშია, მისი შემუსვრა იქ უნდა მო-

*) მკითხველი ალბად მიხვდება, თუ სოციალისტ-ფედერალისტთა პარტია რატომ იქმნა „ნაციონალისტურ“ და „ბურჟუაზიულ“ პარტიად მონათლული და გამოცხადებული. ვ. ნ.

ხდეს. მაშასადამე რუსეთის რევოლუციის მეთაური, თვითმპყრობელობის სამარის ამომთხრელი პირველ ყოვლისა რუსის მუშა ხალხია. მარა, რომ თვითმპყრობელობის რეჟიმი ყველგან, სახელმწიფოს ყველა კუთხეში ძირიანათ ამოვარდეს — საჭიროა ყველა ამ კუთხეთა პროლეტარიატის აჯანყება და ადგილობრივ მტრებთან შებრძოლება.“ ...

ნოე ჟორდანიას მიერ აქ ყველაფერია ნათქვამი — მოცემულია მთელი მოძრაობის მიმართულება და ტაქტიკა, მაგრამ, როგორც ვიცით, ამ წინასწარმეტყველებიდან არაფერი გამართლებულა. — მეტად ძნელია, თუ შეუძლებელი არა, ცხოვრების განვითარებისა და მსვლელობის გეზის მარჩიელობა, ამისათვის საჭიროა ადამიანს ჰქონდეს განსაკუთრებული ჰკუა და ალლო. ნ. ჟ.-ა, რასაკვირველია, წინასწარმეტყველი არ იყო; მან მოგვცა მხოლოდ თავისი შეხედულება და სურვილი მომავალ ამბებზე, — ცხადია, შემცდარი, მაგრამ ყველა ამ შეცდომაში რომ მერთი შეცდომაც მოსვლოდა და ქართული ეროვნული საკითხი აკტუალურად გაეხადა, — ჩვენ დღეს მადლობის მეტი არა გვეთქმოდა რა! მაგრამ როგორი ქართველი მარქსისტი იქნებოდა, რომ ეროვნულ საკითხზე თავი შეეწყუბებია! რას ეტყოდენ მაშინ რუსი ამხანაგები და რუსეთის პროლეტარიატი! — რით განსხვავდება არსებითად ნ. ჟორდანიას პოლიტიკა და ტაქტიკა ნაროდნიკების პოლიტიკა-ტაქტიკისაგან?

როგორც მოხსენებული იყო, ნაროდნიკების მთავარი დებულება ეროვნულ საკითხში იმით განისაზღვრებოდა, რომ ეროვნული ბრძოლა პოლიტიკურს, სოციალურს და ეკონომიურს საკითხებს უნდა დამორჩილებოდა და დაქვემდებარებოდა. ისინი მიიწევდნენ თვითმპყრობელობის დანგრევისაკენ და ამ მიზნით, რუსეთში მოზინადრე ყველა ხალხს საერთო რევოლუციური შეტევისათვის რაზმავდნენ. ეროვნული საკითხი მათთვის დღიური წესრიგიდან მოხსნილია და მისი გადაწყვეტა საერთო პროგრამის განხორციელებასთან არის დაკავშირებული.

ეროვნულ პოლიტიკური თვალსაზრისით, ეროვნული საკითხისადმი ასეთი მიდგომა მომავდინებელია, ვინაიდან ეროვნული საკითხის მიჩქმალვით და მიფუჩუჩუბით ერს ეცლება თავის ბრძოლაში სწორედ ის საძირკველი, რომელიც მისი არსის სულია:: თვითმყოფობა და ლტოლვა თავისუფლებისადმი!

ნ. ჟორდანიას ტაქტიკითაც ქართველი თუ კავკასიური პროლეტარიატი (!) რუსეთის პროლეტარიატთან ერთად დაამზობდა რა თვითმპყრობელობას, დემოკრატიულ რესპუბლიკას დაამყარებდა. დემოკრატია კი სოციალიზმის ბერკეტია, ანუ როგორც ნ. ჟორდანიას ამბობს: — „ჩვენთვის, სოციალდემოკრატიისათვის, ნაციონალური და დემოკრატიული

რევორმები მხოლოდ გზაა, საშუალებაა... სოციალიზმის დასამყარებლათ“ —ო. — მიზანი ნ. ჟორდანიასაც იგივე აქვს, რაც ნაროდნიკებს სოციალიზმის დამყარება. ტაქტიკა იგივე — რუსის და სხვა ხალხებთან თუ პროლეტარიატთან ერთად ბრძოლა - ნაროდნიკებისათვის პირდაპირ სოციალური რევოლუციის მოსახდენად, ნ. ჟორდანიასათვის ჯერ დემოკრატიის გასამარჯვებლად და მერმე სოციალიზმის დასაფუძნებლად. არც ერთს ეროვნული საკითხი ამ ბრძოლის პროცესში არ აწუხებს! და თუ ჟორდანია დემოკრატიას გაამარჯვებიდა, პროგრამის მიხედვით რაღაც გაურკვეველ და ნისლოვან ოლქობრივ თვითმართველობაზე შეიძლება დაეწყო ლაპარაკი. შეიძლება ერთა თვითგამორკვევის უფლებაზეც ეთქვა რაიმე, ისიც თეორიულად, თორემ, როცა თვით ცხოვრება არამც თუ თქმას, არამედ მოქმედებასაც მოითხოვდა, ნ. ჟორდანია მას დიდ წინააღმდეგობას უწევდა. ამას ჩვენ მალე დავინახავთ!

1903 წელს მოხდა რუსეთის სოციალდემოკრატიული მუშათა პარტიის ყრილობა სტოკჰოლმში; ქართველებმა ყრილობას წარუდგინეს ოლქობრივი თვითმართველობის პროექტი. იმ კამათში, რომელიც ეროვნულ საკითხს შეეხებოდა, აშკარა გახდა, რომ რუსი სოც.-დემ. არამც თუ რაღაც ოლქობრივ თვითმართველობაზე ტლინკებს ჰყრიდენ, არამედ თვით ეროვნული ენის საკითხსაც კი საკამათოდ ხდიდენ და მას წვრილმან საკითხად აღიარებდენ! — ნუ თუ ქართველებისათვის იმ წუთსვე ნათელი არ უნდა გამხდარიყო, თუ რუს სოც.-დემ.-ებს ეროვნულ საკითხზე ლაპარაკიც კი რაოდენ ეძნელებოდათ?! ქართველებს ხომ აქ, ამ სოც.-დემ. კონგრესზე, ადგილობრივი ენებისათვის ბრძოლაც დასჭირდათ? და დიდი რიხით და ზვიადათ კი გამოცხადებულა: — პროგრამის მე-9 მუხლი თვითეულ ერს უფლებას აძლევს თავისი სვებელი თვითონვე გადასწყვიტოსო! ვის უნდა გადაეწყვიტა?, როდესაც ჩვენ თვითონ არ ვსწყვეტდით მას და არც ვიცოდით, როგორ უნდა მოვპყრობოდით მას?! არც კი ვფიქრობდით მის შესახებ!?

ხოლო შემდეგ, პრაქტიკულად, საქართველოს პირობებში, როგორ გამოიხატა ეროვნული საკითხისადმი დამოკიდებულება? ჩვენ აქ ვერ გამოვუდგებით იმ საინტერესო ამბებს, რომელიც ქართული მარქსიზმის წიაღში მოხდა ლადო დარჩიაშვილისა და მერმე აკაკი ჩხენკელის გამოსვლით. ჩვენ არ ვვხებით არც „ალიონის“ ჯგუფს, რომელიც ეროვნული საკითხის გააკტუალებისათვის იბრძოდა; ჩვენ სახეში გვაქვს და ვმსჯელობთ იმ შეხედულებაზე და ტაქტიკაზე, რომელიც სოც.-დემ. პარტიაში გაბატონებული იყო. ეროვნულ საკითხში ეს გაბატონებული აზრი და ტაქტიკა ნ. ჟორდანიას მიერ გამოთქმულ, ზემოაღნიშნულ დებულებებ-

შია გამოხატული, იმ დებულებებში, რომელსაც ესოდენ უბედურ-
გადასავალთა შემდეგაც, დღეს ხოტბას ასხამენ და ქება-დიდებას უმღე-
რიან, — ამ მვალობელთა გუნდში თვით ნ. ჟორდანიას ლოტბარობს და
საკუთარ ტაქტიკას ოსანას უგალობს. დღესაც ნ. ჟ. კვლავ ერთჯერ ზედ-
მეტად იმეორებს და 1904 წ. გამოთქმულ დებულებებს ადასტურებს. იგი
სწერს: — „ფორმა ცენტრალიზმი თუ სეპარატიზმი არას დროს არ ყო-
ფილა ს. დ. პარტიაში პრინციპის საკითხათ, ერთხელ და სამუდამოთ გა-
დაჭრილი და გარკვეული! ეს იყო საგანი პოლიტიკის, ხოლო პოლიტიკა
კი დროსა და გარემოებას უკავშირდება. პრინციპიალური დებულება ს.
დემოკრატიის არის ერთი — ერის თვითგამორკვევის უფლება, ხოლო ეს
კი აუცილებლათ მოითხოვს თავისუფალ წყობილებას, თავისუფლება სი-
ტყვის, კრების, ბეჭდვის და სხ., ცხადია, ეროვნული ურთიერთობის გა-
დაწყვეტა მოითხოვს დემოკრატიის ბატონობას და იქ, სადაც ეს პირობა
დაცული არ არის, ერის თვითგამორკვევა შეუძლებელი ხდება. რუსეთის
თვითმპყრობელობის ხანაში, ისე, როგორც დღეს, კომუნისტურში, ცხა-
დია, არც ერთ ერს არ შეეძლო და არც შეუძლია ამ საგანზე ფიქრიც კი!
ამიტომ იყო საჭირო უპირველესად თვითმპყრობელობის დანგრევა, რომ-
ლის შედეგად, ერის თავისუფალ თვითგამორკვევის მიხედვით, ჩვენ მივი-
ღებდით რომელიმე ეროვნულ-პოლიტიკურ ფორმას, სეპარატიულს, ცენ-
ტრალისტურს, ფედერატიულს, ანუ კონფედერატიულს...“

ასე სწერს დღეს ნ. ჟორდანიას. მართალია, სეპარატიზმი თუ ცენტრა-
ლიზმი არასოდეს პრინციპის საკითხად არა ყოფილა, მაგრამ ეს უპრინცი-
პობა იმაში გამოიხატებოდა, რომ სოც.-დემ. რუსეთისთვის დიდ ერთგულ
და ცენტრალიზმის მომხრე პარტიად გადაიქცა. ღიაა? ეს იყო „საგანი
პოლიტიკის“! და ქართულ სოც.-დემ. გაზეთებში არა ერთი და ორი წე-
რილი მოთავსებულა რუსული ცენტრალიზმის დასაცავად და ავტონო-
მიის ჩასაქოლად! მარქსისტების უმთავრესი ბრძოლა სოც.-ფედერალის-
ტებთან სწორედ ამ ხაზზე სწარმოებდა და ავტონომიის წინააღმდეგ გა-
ლაშქრებამ ისეთ ველურობამდე მიიღწია, რომ დღეს, მოგონებისას, ყრუ-
ანტელს გგვრის! ავტონომია გამოცხადებულ იქმნა თავდაზნაურულ მო-
თხოვნილებად, რომელსაც, რასაკვირველია, (აბა, წასისიანების ვნებას აქ
ასპარეზი ეძლეოდა!) მშრომელი ხალხის დამონება მიზნად ჰქონდა დასა-
ხული! ისტორიის ეს ფურცლები სამარცხვინო ამბებოთაა — დასავსე და თუ
მას გაკვრით შევეხეთ, მხოლოდ იმიტომ, რომ გაგვეხსენებია — „ეს იყო
საგანი პოლიტიკის“! — მაგრამ თუ ეს წარსულია, ესაა მაინც უნდა გვე-
ფიქრა, რომ ჩვენი ნაციონალიზმი, — ერის ინტერესებია მალდება და
მათი ერის კვარცხლბეკზე დაყენება — ყველა მის შემადგენელ ნაწილთა
მთლიანისადმი დამორჩილება, ერის თავისუფლება და თავდაცვა — დღეს

მინც არ იქნებოდა უკბილო, ულაზათო და უგონო დემაგოგის მსგებრ-
პლი. მაგრამ არა! გაზეთი „ბრძოლის ხმა“ (ნომ. 3, თებერვალი, 1933 წ.)
ქართულ ნაციონალიზმს ასე ახასიათებს: — „ჩვენი ქვეყნის ნაციონალი-
ზმი სოციალურ ნიადაგს მოკლებულია. ის უფრო გამოხატავს გარდაც-
ვლილ თავადაზნაურულ იდეოლოგიას; აქედან აიხსნება მისი სისუსტეც“
და თუ დღეს ვინმე ბედავს ასეთი რამ (სიტუტუცუ) დასწეროს, წარ-
მოგიდგენიათ?, რაღა იქნებოდა ამ 30-25 წლის წინად, როდესაც ეს ნაცი-
ონალიზმი მარქსისტების მიერ ყბად აღებულ იყო! სამასხაროდ, სათრე-
ველად გადაქცეული და დათრგუნვილი ვითარცა თავადაზნაურული და
ბურჟუაზიული მიქარვა?!?

დღეს დიდათ ზვიადობენ იმით, რომ სოც.-დემ. პარტიას პრინციპში
აღიარებული ჰქონდა ერთა თვითგამორკვევის უფლებაო!, ეს მკვდარი
სიტყვა, თუ პრაქტიკულად მისი განხორციელებისათვის არ იბრძვი! მაგ-
რამ თურმე მისი განხორციელება თავისუფალ წყობილებას, დემოკრატი-
ის ბატონობას მოითხოვს! სად, როდის, რომელ ქვეყანაში დემოკრა-
ტიას ერისთვის თავისუფლება მიუნიჭებია? კერძოდ, რუსეთში, ამ დემო-
კრატამ ფინლანდიას დამოუკიდებლობის გამოცხადება დაუშალა; ამ
კრატამ უკრაინას თავის თავზე ფიჭრისა და საქმის უფლება არ მისცა;
ამ დემოკრატამ საქართველოს ავტოკეფალიაც, ეკლესიის დამოუკიდებ-
ლობა, დაუბრკოლა, აუკრძალა, და ქართველმა სამღვდლოებამ იგი რე-
ვოლუციური გზით გამოაცხადა!

აბა, უყურეთ! როგორ ადვილია გეგმის გაჩარხვა!? თვითმპყრობელო-
ბას დაანგრევდენ და „ერის თავისუფალ თვითგამორკვევის მიხედვით
ჩვენ მივიღებდით ერთ რომელიმე ეროვნულ პოლიტიკურ ფორმას, სე-
პარატიულს, ცენტრალისტურს, ფედერატიულს, ან კონფედერატიულს“..

მაგრამ რომელი ფორმა მივიღეთ ჩვენ? რომელი ფორმა მივიღეთ ჩვენ
ჩვენი სურვილით, ჩვენი ნებით, ჩვენ მისწრაფებით?! — გვიბრძანეთ!

თავი დავანებოთ იმას, რომ არც ერთი ეს საკითხი ჩვენს პარტიაში
დამუშავებული არა ყოფილა; მხოლოდ ამის წინახანებში ნ. ჟორდანიამ
წამოაყენა ეგრედ-წოდებული კულტურული ავტონომია, დედა-ქალაქი
ტფილისი უნდა გაინტერნაციონალეზულიყო! თუ ღმერთი გაწყრებოდა
და ვინმე სიტყვას იტყოდა, ერთი ალიაქოთი ასტყდებოდა ხოლმე და თუ
ეს ვინმე უცხოელი სოციალისტი იქნებოდა, ასეთ ამბავს მალავდენ კიდევ
ერთი უცხო სოციალისტი თავის შრომაში პრობლემატიურად იმ მო-
საზრებას გამოსთქვამდა, რომ შესაძლებელია კავკასია რუსეთს გამოე-

ყოსო. ამ ნაშრომის შესახებ ქართულ სოც.დემ. გაზეთში მთელი წერილები იბეჭდებოდა, მაგრამ ზემოაღნიშნული აზრი კი ქართველ მკითხველს დაუმალეს! ამაში გამოიხატა ის ფსიქოლოგია, რომელიც ყალბი ინტერნაციონალიზმისა და არსებითად ანტიქართული იდეების დამახასიათებელი იყო! საქართველოს ეროვნულ უფლებებზე ლაპარაკი სასირცხო მოვლენად იყო მიჩნეული, სამაგიეროდ, საერთაშორისო და რუსეთის პროლეტარიატზე კვილი კი უძვირფასეს ვალობად აღიარებული!

ჩვენ აქ იმიტომ მოგვიხდა ამ საგანზე დიდ ხანს შეჩერება, რომ ეროვნულ საკითხზე აქ აღნიშნულმა მარქსისტულმა შეხედულებამ, ტაქტიკამ და ფსიქოლოგიამ უდიდესი და გადამწყვეტი როლი ითამაშა 1917 წლის რევოლუციაში, როდესაც რუსეთის იმპერია, მსოფლიო ომის შედეგად, დაიღწა — არა რუსული პროლეტარიატის თავდასხმებისაგან, როგორც ამას ნ. ჟორდანიას მოვლოდა, არამედ გერმანული ზარბაზნების იერიშით.

რევოლუციის დროის მოვლენათა აღნიშვნის დროს ჩვენ მხედველობიდან არ უნდა დავკარგოთ, რომ ამ საერთო რღვევისა და გარდატეხის ხანაში, ამიერკავკასიის ასპარეზზე პოლიტიკის ფაქტიური მატარებელი და გამტარებელი სოციალდემოკრატია იყო, იმის მიუხედავად რომ რუსეთის დროებითმა მთავრობამ კავკასიაში ხელისუფლება ოზაკომს — (ოსობი ზაკავკასკი კომისარიატს) ჩააბარა.

1917 წლის თებერვალიდან ეროვნულ დარგში არავითარი საკითხი არ წამოჭრილა, ვინაიდან გამეფებული შეხედულების მიხედვით, ეს ეროვნული საკითხი სრულიად რუსეთის დამფუძნებელი კრების მიერ უნდა გადაწყვეტილიყო. და როცა ამ კრებას არ მოუცადა ფინლანდიამ და უკრაინამ, იქ რუსეთის დროებითმა მთავრობამ ირ. წერეთელი და ევგ. გეგუქკორი გააგზავნა და დავალება მისცა: — ურჩიეთ, არ გამოაცხადონ დამოუკიდებლობაო! და ეს რჩევა ბრძანებასაც უდრიდა! კავკასიის ერები რუსეთის მთავრობას არ აშინებდენ — საიმედო ხელმძღვანელების, ქართველი მარქსისტების ხელში იყო მათი ბედი! მაგრამ რუსეთის გზაზე მოხდა ისეთი მოწყვეტილი შეტრიალება, რომელმაც ყველაფერი ყირაზე დააყენა.

1917 წლის ოქტომბრის 25-ს ბოლშევიკები რუსეთის ცენტრალურ ხელისუფლებას დაეპატრონენ და რუსეთის წარმომადგენელი გახდნენ. ამავე დროს საშინელი სისწრაფით დაირღვა ფრონტი ყველა საომარ მხარეზე და დაიწყო სრული არევდარევა.

ბოლშევიკურმა გადატრიალებამ ჩვენში დიდი აღშფოთება გამოიწვია და ეს ნაბიჯი ერთხმად იყო გაკიცხული და დაგმოიბილი. მაგრამ სი-

ნამდვილეს ვერავინ გაექცეოდა და მასთან დაკავშირებულ ალტერნატივებთან შედეგად ამირკავკასიის შდგომარეობა მეტად საჭოჭმანო განდა; ცენტრალური ხელისუფლებისაგან ფაქტურად და უნებურად მოწყვეტილ ამიერკავკასიის ძალაუნებურად თავის თავზე უნდა ეზრუნა; ამის გამო 11 (24) ნოემბერს 1917 წ. რევოლუციურ ორგანიზაციებისაგან წარმომადგენელთა ყრილობამ გადასწყვიტა: — ვინაიდან აღარ არსებობს საერთოდ აღიარებული ცენტრალური ხელისუფლება და ანარქია კი იზრდება, დამფუძნებელი კრებისათვის ამიერკავკასიიდან და კავკასიის ფრონტიდან დელეგატების არჩევნების გათავებამდე, გადაეცეს მხარეს მართველობა საზოგადოებრივ უზრუნველყოფის კომიტეტს, დამფუძნებელი კრებისათვის არჩევნების დასრულების შემდეგ — მიენდოს დროებითი ხელისუფლების შედგენა არჩეულთ ყველა სამოქალაქო და სამხედრო მცხოვრებთა მიერ შემდეგ საფუძვლებზე: —

„ა) წაყვანა ადგილობრივი საოლქო პოლიტიკისა საერთო რუსეთის დემოკრატიასთან კავშირით, საერთო სახელმწიფოებრივი ამოცანების გადაწყვეტის მიმართულებით;

ბ) ავტონომიური გადაწყვეტა მხოლოდ ადგილობრივი საკითხებისა;

გ) მიყვანა მხარისა (ამიერკავკასიის ვ. ნ.) იმ მომენტამდე, როცა შეიქმნება ყველასაგან ცნობილი რევოლუციურ - დემოკრატიული ხელისუფლება ან როცა გაიხსნება საერთო რუსეთის სრულუფლებოვანი დამფუძნებელი კრება“.

აი ეს გადაწყვეტილება საფუძვლად დაედო ამიერკავკასიის პოლიტიკას, რომელსაც სოციალდემოკრატია ხელმძღვანელობდა მუშთა, ჯარისკაცთა და გლეხთა საბჭოების მეოხებით. ამ პოლიტიკას მან შეაღწია მთელი თავისი უნარი და ძალ-ღონე, ამ პოლიტიკას შეაკვდა იგი.

15 (28) ნოემბერს 1917 წ. ამ გადაწყვეტილების შედეგად შექმნილი იქმნა ამიერკავკასიის კომისარიატი, რომელსაც ევგენი გეგეჭკორი თავჯდომარეობდა. და 18 ნოემბერს (1 დეკემბერს) ეს კომისარიატი ზემოდ აღნიშნულ გადაწყვეტილებაზე ფიცსა სდებდა და თავის თავს, რასაკვირველია, ისეთ ხელისუფლებად აღიარებდა, რომელიც რუსეთის ცენტრალური მთავრობის შედგენამდე ან დამფუძნებელი კრების მოწვევამდე იარსებებდა. — და არავის აზრად არ მოსვლია საკითხად მაინც დაესვა: — ისარგებლოს იმ უფლებით, რომელიც რევოლუციამ აღიარა ერთა თვითგამორკვევის შესახებ, — პირიქით, — ამიერკავკასიის კომისარიატი და მთელი სოც.-დემ. იმაზე სწუხდა და ოხავდა, რომ რუსეთს დემოკრატია ინგრევად და არ-არსებულ რუსულ დემოკრატიას მოუწოდებდა შეექმნა „რუსეთის რესპუბლიკის ყველას მიერ აღიარებული ხელისუფლება“... — და ამავე დროს ეროვნულ დარგში მხოლოდ ის გაკეთდა,

რომ ნოემბერში მოწვეულ იქმნა საქართველოს ეროვნული ყრილობა, რომელმაც ეროვნული საბჭო აირჩია. რომლის დანიშნულება მეტად ბურჟუაზიანი, უსაგანო იყო და ძალა კი უსუსური.

1917 წ. ნოემბერის 21-ს (4 დეკემბერს) კავკასიის ფრონტის უფროსმა გენ. პრევეალსკიმ ამავე ფრონტის ოსმალეთის მთავარსარდალის ფერიკ-ვეზიბ-ფაშას წინადადება მიიღო — დროებითი ზავის ჩამოგდების შესახებ. ამიერკავკასიის კომისარიატი ამ წინადადებას დაეთანხმა და ხალხს მოწოდებით მიმართა: — „დროებითი ზავის დროს შეიკრიბება სრულიად რუსეთის დამოუფნებელი კრება, რომელიც ზავის პირობებს გამოიმუშავებს“-ო. — ამგვარად ხალხი დაამზედა! — ეს დროებითი ზავი შეიკრა კავკასიის ფრონტზე 5 (18) დეკემბერს 1917 წ., მაგრამ აქ მოხდა ისეთი უცნაური ამბავი, რომელმაც კავკასიის ბედი იჩქითად შეატრიალა და ამ შეტრიალების წინააღმდეგ მთელ თვეთა განმავლობაში სოციალდემოკრატიული პოლიტიკა იბრძოდა!

რა მოხდა?!

კავკასიის არმიის სარდალმა გენერალ-ლეიტენანტ ოდიშელიძემ ოსმალების სარდალ ფერიკ-ვეზიბ-ფაშასაგან შემდეგი საყურადღებო დეპეშა მიიღო: —

„დროებითი ზავის ჩამოგდების დროს, ერძიზანში, კომისიის წევრ, გენერალ ვიშინსკის მიერ ნათქვამი იყო, რომ კავკასიის არმია მოლაპარაკებას იწყებს დამოუკიდებელი კავკასიური მთავრობის სახელით... მის აღმატებულებას (ენვერ-ფაშას, მთავარსარდალის მოვალეობის აღმსრულებელს. ვ. ნ.) სურს გაიგოს, როგორი გზით შეიძლება დამოკიდებულება აღდგენილ იქმნეს დამოუკიდებელ კავკასიურ მთავრობასთან, როგორი წინადადებანი აქვს კავკასიის დამოუკიდებელ მთავრობას, ორივე მხარეს შორის მშვიდობიანობის აღდგენის მიზნით. ამიტომ მისი აღმატებულება (ენვერ-ფაშა. ვ. ნ.) მე წინადადებას მაძღვეს გამოვამგზავრო დამოუკიდებელი კავკასიური მთავრობის დედაქალაქში ამ კეთილი წადილით დელეგატების კომისია“... (1 (14) იანვარი, 1918 წ.). (ხაზი ყველგან ჩვენია. ვ. ნ.)

ამგვარად, სჩანს, რომ კავკასიისათვის დამოუკიდებლობა გენერალ ვიშინსკის მიუნიჭებია!, თუმცა ეს აზრი სხვას თავში არ მოსვლია! გამოურკვევია, თუ გენერალმა ვიშინსკიმ ოსმალეთის კომისიას რად განუცხადა, რომ კავკასიის მხედრობა ელაპარაკება მას დროებითი ზავის შესახებ კავკასიის დამოუკიდებელი მთავრობის სახელით!? ამის გამო არავითარი ოფიციალური ცნობა არ არსებობს და არც არაოფიციალური ვაგვივია რამე. ზოლო ერთი მოსაზრება საგულისხმოა: — როდესაც მას ჰკი-

თხეს მოლაპარაკების დაწყებისას, თუ ვისი სახელით ლაპარაკობს იგი, რაც ჩვეულებრივია, იგი იძულებული იყო შესაფერი პასუხი გაეცა. ვიშინსკი ვერ იტყოდა, რომ იგი რუსეთის სახელით ლაპარაკობს; ვერც იმას იტყოდა, რომ იგი კავკასიის ფრონტის სახელით ლაპარაკობს; ერთად ერთი პასუხი, რომელიც მას შეეძლო გაეცა, იყო: რომ იგი ლაპარაკობს კავკასიის მთავრობის სახელით. და რადგან ამ ხანად ამიერკავკასიის კომისარიატი შესდგა, გენ. ვიშინსკიმ ეს კომისარიატი დამოუკიდებელ მთავრობად წარმოიდგინა, ან ამგვარად გაასაღა იგი. მაგრამ ამ თავისი პასუხით გენერალ ვიშინსკიმ კომისარიატი, რომელიც დამოუკიდებლობაზე არც ოცნებობდა, მეტად უხერხულ მდგომარეობაში ჩააყენა, ვინაიდან მან ვეხიბ-ფაშას ზემოაღნიშნულ დეპეშის გამოგზავნის საბაზი მისცა!

ვეხიბ-ფაშა ამიერკავკასიის კომისარიატს სრულიად ნათლად და გარკვეულად წინადადებას ურდგენდა: — თქვენ ყოფილხართ დამოუკიდებელი მთავრობა და საჭირო-სასარგებლოა ზავზე ჩვენ შორს ლაპარაკო! კომისარიატის თავჯდომარე ევგ. გეგეჰკორმა თავის მხრივ ეს საკითხი „ყოვლად შემძლე“ მუშათა, ჯარისკაცთა და გლეხთა დეპუტატების საბჭოების საოლქო (კრაევოი) ცენტრს წარუდგინა; ამ ცენტრს ნოე ყორდანია თავჯდომარებდა; და მან შეიმუშავა შემდეგი პასუხის პროექტი ოსმალეთისათვის

„გვსურს რა შევკრათ ზავი იმ საფუძველზე, რომელიც მისაღებია რუსეთის დემოკრატიისათვის, საჭიროდ ვრაცხთ შეგატყობინოთ, რომ ჩვენ წარმოვადგენთ რა რუსეთის რესპუბლიკის შემადგენელ ნაწილს, შეგვიძლია შევეუდგეთ ზავზე მოლაპარაკებას მხოლოდ ეხლახან შეკრებილ დამფუძნებელი კრებისაგან სათანადო უფლებამოსილების მიღების შემდეგ“-ო (დადგენილება 1918 წ. იანვრის 4-ს.)

ეს არის კლასიკური პასუხი, კავკასიის ისტორიაში რომ დარჩება როგორც უბრწყინვალესი ნიმუში იმისა, თუ მისი ხელმძღვანელობა — სოციალ-დემოკრატია — რაოდენ მოკლებული იყო არამც თუ მარტო სინამდვილის გაგების უნარს, არამედ ეროვნულ ინსტიკტსაც და უბრალოდ, ცხოველურ ინსტიკტს, რომელსაც მისთვის უნდა ეკარნახებია თავისი თავისა და ქვეყნის გადარჩენისათვის გაბედული და მტკიცე ნაბიჯი გადაედგა, თავი განეთავისუფლებია დუხჭირი პარტიული დოკტრინებისაგან, უარეყო შავბედი დოგმები რუსულ დემოკრატიასთან და რუსულ რევოლუციასთან სამუდამო ცოლქმრობის შესახებ, — და თამამად გადაეწყვიტა კავკასიის დამოუკიდებლობის საკითხი, რომელსაც თვით საგარეოდ შექმნილი პირობები მეტისმეტად ხელსაყრელ გარემოებაში აყენებდა. მაგრამ 20-25 წლის განმავლობაში განაზებირები და დაღეჭილი დოკტ-

რინის სიძლიერე სინამდვილის გაგების უნარზე ძლიერი აღმოჩნდა; ამ ხანის განმავლობაში გატკეპნილი და გათელილ გზა მოჯადობებული და გარდაუხტომი შეიქმნა; თორემ ამ დროს ბევრმა თავს უშველა!

უკრაინამ 1917 წლის ნოემბერის 21-ს დამოუკიდებლობა გამოაცხადა; ფინლანდიამ 1917 წლის დეკემბერის 6-ს დამოუკიდებლობა გამოაცხადა; 1917წ. ლატვიამ დამოუკიდებლობა მოითხოვა; მერმე შეადგინა დამოუკიდებლობის კომიტეტი, რომელიც ქვეყანას უძღვებოდა; 1917 წ. ლიტვანიის ტარიბამ (ეროვნულმა ყრილობამ) დამოუკიდებლობა მოითხოვა და 1918 წლის თებერვალის 16-ს იგი გამოაცხადა; ესტონიამ იგივე ჰქმნა 1918 წლის თებერვალის 26-ს დ მთამ მაისის 11-ს.

ჩვენ რას ვშვრებოდით?

ოსმალეთისადმი პასუხის პროექტი მიღებულ იქმნა 4 (17) იანვარს და ბოლშევიკებმა დამფუძნებელი კრებაც გარეკეს!
და აი, იწყება ტირილი და ვაება რუსეთზე და რუსეთის დემოკრატიაზე!

„დამფუძნებელი კრების გარეკამ“, მოსტქემს ამიერკავკასიის რევოლუციურ ორგანიზაციათა ცენტრი, „გასწყვიტა ის უკანასკნელი ძაფი, რომელსაც შეეძლო გაეერთიანებია მთელი რუსეთი და სრულიად რუსეთის რევოლუციური დემოკრატია. ბრძოლა დამფუძნებელი კრებისათვის არის ბრძოლა რუსეთის მთლიანობისათვის და რევოლუციის გამარჯვებისათვის“...

დააწერეს რა ეს დროშაზე სოც.-დემ. წაიყვანეს „ბრძოლაში გამობრძმედილი ამიერკავკასიის დემოკრატია“ „რუსეთის მთლიანობისა და რევოლუციის გამარჯვებისაკენ“!

რუსეთი თავისი თანამედროვე განვითარებით ღიად და პირდაპირ მიდიოდა საკუთარი გზით — ბოლშევიკურად — ჩვენი სოციალდემოკრატია კი ამ რუსეთს არ უშვებდა ამ გზაზე, მას კალთებში ჩაჰფრენოდა, დაბრუნებას ეხვეწებოდა და მის გამთლიანებაზე ოცნებობდა! ეს ხომ დაპლომატია არ იყო! ეს იყო გულწრფელი სურვილი და პოლიტიკა! ასე არ მოქცეულა არც ერთი სხვა ერის ხელმძღვანელობა და ეს უსაზღვრო თავდადებული ერთგულება არავინ კი არ დააფასა, არავინ მას არ დაუმაღლა!

დამფუძნებელი კრება, ეს სათაყვანებელი დანაწესები, უსახელოდ დაიღუპა და ამიერკავკასია კვლავ რუსეთისგან მოწყვეტილი დარჩა, მის ხელმძღვანელთა სურვილის წინააღმდეგ.

სამხრეთიდან ოსმალეთი იყო მომდგარი, თავის წინადადებაზე პასუხს უცდიდა და ამიერკავკასიის კომისარიატმა იმის მეტი ვერა მოგონა-რა, რომ ოსმალეთისათვის ეცნობებია: —

„ამიერკავკასიის მთავრობას არ შეუძლია თქვენ დაგიმალოთ, ბატონო გენერალო, რომ მისთვის აუცილებელია თავისი გამოსვლები (ვისტუპლენია), ომის ლიკვიდაციისაკენ მიმართული, რუსეთის რესპუბლიკის ტერიტორიალურ ერთეულების სხვა ავტონომიურ მთავრობების აზრებსა და შეხედულებებს შუთანხმოს“—ო.

ორი კვირის შემდეგ ევგ. გეგეჰეჰი ასეთ პასუხს აძლევს ვეხიბ-ფაშას, 15 (28) იანვარს 1918 წ. მაგრამ თვით პასუხია საინტერესო თავისი შინაარსით. — უკრაინამ თავისი დამოუკიდებლობა გამოაცხადა 1917 წ. 21 ნოემბერს და ევგ. გეგეჰეჰი მას „რუსეთის რესპუბლიკის ტერიტორიალურ ერთეულად“ სთვლის! — ევგ. გეგეჰეჰი ამ „აზრებისა და შეხედულებების“ გამოსარკვევად უკრაინის ცენტრალურ რადასა და სამხრეთ - აღმოსავლეთის კავშირს მიმართა. პირველისაგან პასუხიც არ მიიღო! ხოლო ისმის საკითხი, რა ესაქმებოდა ამიერკავკასიის საკითხში სხვათა შორის, ასტრახანის, ურალის და ორენბურგის მთავრობებს? მხოლოდ ის ალბად, რომ ესენი იყვენ ბოლშევიკების ხელისუფლების გარეშე მყოფ „რუსეთის დემოკრატიის“ წარმომადგენელი! — მაგრამ თვით ბოლშევიკები ბრესტილიტოვსკში ამ დროს გერმანიასთან დ მის მოკავშირეებთან საზავო მოლაპარაკებას ეწეოდა!

და 1918 წლის თებერვალის 1-ს, ვეხიბ-ფაშამ ამიერკავკასიის მთავრობას შეატყობინა, რომ ბრესტილიტოვსკში შეკრებილია საზავო კონფერენცია რუსეთისა და ცენტრალ სახელმწიფოთა (ოსმალეთი, ბულგარეთი, ავსტრო-ჰუნგრეთი, გერმანია) რომელნიც

„რომელნიც მზად არიან ყოველი ღონე იხმარონ ცნობილ იქმნეს ამიერკავკასიის მთავრობის დამოუკიდებლობა“, და რომ ეს ასე მოხდება უეჭველია, და თქვენი წარმომადგენელი გამოგზავნეთ ბრესტის საზავო კონფერენციაზეო... —

ქართველ ხალხს ერთი მეტად ბრძნული ანდაზა აქვს, თუმცა არც მაინცდამაინც დარბაისური, მაგრამ, ამის მიუხედავად, უნდა ვიხმაროთ აქ, რადგან იგი ვითარებას სავსებით გამოხატავს და ახასიათებს: „ვირს პიტნა სძულდა და ცხვირში აჩრიდენო“! — ამიერკავკასიის მთავრობა იმის გულისათვის თავს იკლავდა რომ დამოუკიდებელ მთავრობად არ გადაქეუულიყო და აქ ვეხიბ-ფაშა მას მოსვენებას არ აძლევდა: — დამოუკიდებელი იყავიო! სწორედ ქირვეულება!

1918 წლის თებერვალის 6-ს ამიერკავკასიის მთავრობა ვეხიბ-ფაშას ატყობინებს, რომ აღძრულ საკითხზე პასუხს სამი კვირის შემდეგ გაც-

ნობებთო და ეხლა კი ჩვენ მზად ვართ ზავზე ვილაპარაკოთ და მისი პირობები გამომუშავებული იქნება ამიერკავკასიის სეიმის მიერ, რომელიც 10 (23) თებერვალს 1918 წ. შეიკრიბებაო. — და ამის საპასუხოდ ვენიბ-ფაშა ამიერკავკასიის მთავრობას აცნობებს, რომ ოსმალეთის დელეგაცია, „რომელსაც ევალემა წინასწარი საზავო პირობები გამოიმუშაოს და ამიერკავკასიის მთავრობა აღიაროს, მზად არის“ სტამბულიდან ტფილისს გამოემგზავროსო.

ამ დღესვე ტფილისში შეიკრიბა ამიერკავკასიის სეიმი, რომელმაც ოსმალეთთან საზავო მოლაპარაკების დაწყების შესახებ დადგენილება გამოიტანა. — ბრესტის საზავო კონფერენციაზე, — ლაპარაკიც არავის მოუსურვებია!

სეიმის 1918 წ. 1 (26) თებერვალის სხდომაზე ევგ. გეგეჭკორი ამბობს (რაც არა-ერთჯერ უთქვამს), რომ

„ამ საათში ჩვენ წინ სდგას საკითხი, როგორ გადავარჩინოთ, თუ მთლიანი რუსეთი არა, მისი ნაწილი მაინც, ვინაიდან ჩვენ მხოლოდ ნაწილი ვართ რუსეთისა, ვინაიდან ამ.კავკ. რევოლ. დემოკრატიის არმია არის მხოლოდ ერთი რაზმი ოდესღაც დიდი და ძლიერი სრულიად რუსეთის რევოლუციური არმიისა“...

მაშინდელი ამბების არ-მომსწრე განცვიფრებით იკითხავს: — როგორ? ამიერკავკასიის სეიმში ვანა შესაძლებელი იყო ასეთი ლაპარაკი? მაშ სეიმი ვის და რას წარმოადგენდა?

რომ ესეც გარკვეული იქმნეს, ამიტომ საჭიროდ მიგვაჩნია ავხსნათ, თუ როგორ წარმოიშვა ეს სეიმი და ვის ემსახურებოდა იგი.

სრულიად რუსეთის დამფუძნებელი კრების დაღუპვის შემდეგ, ტფილისში კვლავ დაისვა საბედისწერო საკითხი: — რა ექნათ? — და მას პასუხად შემდეგი გაეცა, 12 (25) იანვარს, 1918 წელს: —

„დამფუძნებელი კრების გარეკამ ამიერკავკასია კვლავ თავისი საკუთარი ძალების ამარად მიატოვა... მზარეს (სიკ!) სასიცოცხლო ინტერესები მოითხოვენ მახლობელ დღეებში მოწვეულ იქმნეს კრება დებუტატთა, არჩეულთა დამფუძნებელ კრებაში ამიერკავკასიისაგან და კავკასიის ფრონტიდან“ — და ამ დებუტატთა კრებისაგან სეიმი დაიბადა, რომელიც თავის თავს, რასაკვირველია, ამიერკავკასიის ერების დამოუკიდებელ ორგანოდ არა სთვლიდა! და მართლაც არაკავკასიური ხმები ამ არჩევნებში მეტად დიდი იყო, ვინაიდან კავკასიის ფრონტიც იღებდა მონაწილეობას...

თქვენ შეგიძლიათ გადაიკითხოთ სეიმის სტენოგრაფული ანგარიშები და იქ იშვიათად შეხვდებით ერთ სიტყვას — ერს, ეროვნებას, ეროვნულ ინტერესს, — სამაგიეროდ, ნიადაგ ლაპარაკია რუსეთზე, ამიერკავ-

კასიის დემოკრატიაზე და რევოლუციურ მონაპოვარზე! — თავი დაებნებოთ იმას, რომ თითქმის ყველა სიტყვა გაუღენთილია რევოლუციური ალტყინებით; რევოლუციურ სიტყვათა კორიანტელი სდგას და სასახლეს რევოლუციური აღმური და ბული ასდის, — ეს ბუნებრივია, მაგრამ რაც ბუნებრივად არ შეიძლება მივიმჩნიოთ, — ესაა საერთაშორისო და რუსეთის ვითარების სრული გაუგებლობა, მასში გაურკვეველობა, დაბნეულობა! — თვით კავკასიას რაც შეეხება, აქაც მხოლოდ რევოლუციურ ასპარეზადაა იგი გადაქცეული და რევოლუციური სათვალთ აღჭურვილი მისი ხელმძღვანელობა რუალ ძალთა ანგარიშს ვედარ ახდენდა და სავარეო მდგომარეობასაც ამ საზრისით უჭკერეტდა! ეს საინტერესო და ცალკე თემაა რევოლუციური და ყალბი დოქტრინებით გატაცების დახასიათებისათვის!

მაგრამ საკითხს დავუბრუნდეთ.

16 თებერვალს (1 მარტს) 1918 წ. ამიერკავკასიის სეიმმა მიიღო გადაწყვეტილება, რომ სეიმი „**შექმნილ პირობებში თავის თავს უფლება მოსილად სთვლის ოსმალეთთან ზავი შეჭკრას**“ და საზავო პირობად — 1914 წლის რუსეთის საზღვრები აღიარა.

იმ დროს, როცა ტფილისში ასეთი პოლიტიკური ჯანჯლობა და ტაკტიკური ეყევა გამეფებული იყო, ბრესტლიტოვსკში ცენტრალ სახელმწიფოებმა და მისსმა მოკავშირეებმა რუსეთთან ზავი შეჭკრეს და აქ, ზავის პირობით, არდაგან—ყარს—ბათუმის არენი, თვითგამორკვევის სახელითა თუ სახით, ოსმალეთს დაულოცეს.

ამიერკავკასიის მთავრობას რალა დარჩენოდა თუ არ პროტესტის გამოცხადება! ხოლო ვეზიბ-ფაშა 25 თებერვალს (10 მარტს) 1918 წ. აღნიშნული ოლქების დაცლას მოითხოვს!

ამიერკავკასიის სეიმის თავჯდომარე ნიკოლოზ ჩხეიძე თავის პროტესტში ამ უსამართლობის წინააღმდეგ, პირველად და ყრუდ ამბობს, რომ ბრესტლიტოვსკის ზავის ცნობა არ შეგვიძლია, ვინაიდან იგი შეიკრა „**უცოდინარად და დაუდასტურებლად დამოუკიდებელ ამიერკავკასიის მთავრობისა**“-ო.

ეხლა კი ყველამ იგრძნო და იცნო, რომ თვალხუტობიასა და კუკუმალობიას თამაში შეუძლებელი ხდებოდა და ევგ. გეგეჭკორი თავის სასწრაფო დებეშაში ამბობს, რომ

„ამიერკავკასია, როგორც თვითმყოფი ერთეული, მზადაა აწარმოოს მოლაპარაკება ოსმალეთთან“-ო (25 თებერვალი (10 მარტი)).

მაგრამ, როგორც ვხედავთ, მაინც იყეება სიტყვა, მაინც არ სურთ სთქვან, რომ ამიერკავკასია დამოუკიდებელია და რუსეთისაგან გამოყოფილი.

რასაკვირველია, ოსმალეთის მოთხოვნებიდანაა წინააღმდეგ რევოლუციური დემოკრატიის ხელმძღვანელი ნ. ჟორდანია, რომელიც უარყო რა ბრესტის ზავი, განაცხადა: — „ამიერკავკასიის დემოკრატიას რომელიც, პირველად ყოვლისა დაინტერესებულია აგრარული საკითხის გადაწყვეტით, არ შეუძლია იგი გადასწყვიტოს ოსმალური შემოსევის გამო... ჩვენთვის საღერების დაცვა არის რევოლუციის დაცვა“...

შეიძლება გვყავდა ბევრი კარგი პოლიტიკოსი, გვყავდნენ შესანიშნავი პარტიული პოლიტიკოსები, — მაგრამ, სამწუხაროდ, არ გავვაჩვენებთ თი-თქმის სახელმწიფო კაცები, სტიეტსმენები!

ამიერკავკასიის და ოსმალეთის საზავო დელეგაცია ერთმანეთს შეხვდა ტრაპეზუნის საზავო კონფერენციაზე, რომელიც 1 (13) მარტს 1918 წ. გაიხსნა. — ოსმალური დელეგაციის თავჯდომარე რაუფ-ბეი, თავის მიმართვაში ამიერკავკასიის დელეგაციისადმი, ამ უკანასკნელს უწოდებდა: —

„კავკასიის რესპუბლიკური მთავრობის წარმომადგენელს“

და თვით რესპუბლიკას იხილავდა როგორც ისეთს, რომელიც არის შექმნის პროცესში.

თავის საპასუხო ნოტაში დელეგაციის თავჯდომარე აკაკი ჩხენკელი ოსმალებს მოახსენებდა, რომ ბოლშევიკური გადატრიალების შემდეგ

„ამიერკავკასიაში შეიქმნა ახალი დამოუკიდებელი მთავრობა, ეხლა პასუხისმგებელი სეიმის წინაშე და რომ ამიერკავკასია ფაქტიურად უკვე დამოუკიდებელ სახელმწიფოს წარმოადგენს, რომელიც შესულია საერთაშორისო დამოკიდებულებათა სფეროში და რომელმაც მის დაუკითხავად დადებულ ბრესტის ხელშეკრულების წინააღმდეგ პროტესტი განაცხადა, თუმცა მას (ამიერკავკასიას. ვ. ნ.) არ გამოუცხადებია და სახელმწიფოთათვის არ შეუტყობინებია თავისი დამოუკიდებლობის შესახებ“.

ამ დიპლომატიურ უხეირო თამაშს რა შედეგი უნდა მოჰყოლოდა? — რას უპასუხებდა ოსმალეთის დელეგაცია? აი რას: —

საერთაშორისო უფლების თანახმად, ამიერკავკასიას თავისი თავი უნდა დამოუკიდებლად გამოეცხადებია და სახელმწიფოთა წინაშე ზომებიც მიეღო ამ აქტის აღიარებისათვის და ცნობისათვის. მაგრამ ეხლა, როცა ამიერკავკასია ამაზე ლაპარაკობს, უკვე გვიან არის, ვინაიდან მან ეს არ მოიმოქმედა, არც წარმომადგენლები გამოგზავნა ბრესტში და ამგვარად „თავისი თავი ჩასთვალა არა დამოუკიდებელ სახელმწიფოდ, არამედ რუსეთის ფედერატიული რესპუბლიკის წევრად“ და ამიტომ ბრესტის ხელშეკრულება ძალაში უნდა დარჩეს ესე იგი ყარსი, არდავანი და ბაუმის ოლქები ოსმალეთს უნდა გადაეცესო. აი პასუხი!

28 მარტს (10 აპრილს) 1918 წ. ამიერკავკასიის დელეგაცია, ულტიმატუმის ძალით, იძულებული გახდა ბრესტის ზავი აღეარებია, მაგრამ რაუფ-ბეიმ კვლავ მოითხოვდა, რომ „ამიერკავკასიამ გამოაცხადოს თავისი დამოუკიდებლობა“-ო.

აკაკი ჩხენკელი ხედავდა, რომ ერთად-ერთი გამოსავალი შექმნილი მდგომარეობიდან იყო — დამოუკიდებლობის გამოცხადება, რაზეც ტფილისი არ თანხმდებოდა; ტრაპეზუნდში კი აკაკი ჩხენკელი თმას იგლეჯდა და ტფილისს დებეშით ეომებოდა, — მოითხოვდა: —

„ამიერკავკასიამ უნდა გამოაცხადოს თავისი თავი დამოუკიდებლად, რასაც იგი არ შვრება, ჩემი დაჟინების მიუხედავად“-ო. (26 მარტის (8 აპრილის) 1918 წ. დებეშა).

მაგრამ არა! არ შეიძლება! რალა ეშველება რუსეთის დემოკრატიას და დიდ რუსეთს?!

1 (14) აპრილს 1918 წ. ამიერკავკასიის მთავრობამ საზავო დელეგაცია უკან გამოიწვია.

30 მარტს (12 აპრილს) ბათუმის კომენდანტმა გენ. მდივანმა ულტიმატუმში მიიღო ბათუმის დაცლის შესახებ. და 31 მარტს (13 აპრილს), როდესაც გადასწყდა ამიერკავკასიის დელეგაციის უკან გამოწვევა, ირაკლი წერეთელმა განაცხადა:

„სოციალდემოკრატიული ფრაქცია შესაძლებლად სცნობს ორიენტაცია აიღოს რუსეთის დემოკრატიაზე, რომელიც იღვიძებს, და ეძებოს დახმარება იმ მეგობრულ ძალთა, რომელნიც მზად არიან დაეხმარონ ამიერკავკასიის დემოკრატიას მის ბრძოლაში ფიზიკური და პოლიტიკური არსებობისათვის“-ო. — ნეტარ არიან მორწმუნენი და ასეთი მორწმუნე ყველა იყო!

ამიერკავკასიის სეიმში საშინელი რევოლუციური ქარიშხალი ასტყდა. და მერე როგორი! უტყვი და მჭერმეტყველი, ლუყი და ენამზიანი, — ყველა რისხვით ჰკრულავდა იმპერიალისტებს და ამიერკავკასიის რევოლუციურ მონაპოვართა დაცვას მოიხოვდა, (გარდა მუსავატელებისა, რომელთაც განაცხადეს, რომ ისინი არ არიან ოსმალეთთან ომის გერძელების მომხრე, თუმცა მთავრობას მაინც დაეხმარებიან).

და მეორე დღეს, 1 (14) აპრილს 1918 წ. სეიმის სოციალდემოკრატიული ფრაქცია და რუსეთის სოციალდემოკრატიული მუშათა პარტიის საოლქო კომიტეტი (ქართველი სოც.-დემ.) თავის მოწოდებაში (1 აპრ.

1918 წ.) რუსეთის დემოკრატიისადმი („ამხანაგო მუშებო, გლეხებო და ჯარისკაცებო!“) ამბობდა: —

„ბრესტიტოვსკის ხელშეკრულებაზე დაყრდნობით, ოსმალეთის იმპერიალისტებმა წარმოგვიდინეს მოთხოვნილება, რომელიც ამიერკავკასიის დამონებას უდრის. ჩვენ არ შეგვეძლო ამ მოთხოვნილებაზე დავთანხმებოდით, რადგან მათზემ დათანხმებას გამოიწვევდა მთელი კავკასიის მოწყვეტას რუსეთისაგან და იქნებოდა რევოლუციის დასაწყისი... გამოგვეხმაურეთ ჩვენს მოწოდებაზე, მუშებო, გლეხებო და ჯარისკაცებო, რუსეთისა — და ერთად დავიცვათ მტრისაგან ჩვენს წითელ დროშას დიდი რუსეთის რევოლუციისას და თავისუფლებისას“... ..

საჭიროა ამ მოწოდების ახსნა-განმარტება?!

თუ დღესავით ნათელია მისი აზრი და სული! ქართველი სოც.-დემოკრატიის აზრი და სული!?

ამავე დღეს, 1 (13) აპრილს 1918 წ. ოსმალებმა ბათუმში დაიკავეს. და 9 (22) აპრილს ვეზიბ-ფაშა ეკითხება აკაკი ჩხენკელს: :— სურს თუ არა ამიერკავკასიას ზავზე მოლაპარაკება დაიწყოსო!

და ამავე 9 (22) აპრილს სეიმის სხდომის დღიურ წესრიგში, როგორც იქნა, წარმოადგინეს საკითხი: — ამიერკავკასიის დამოუკიდებლობის შესახებ. *)

ბოლშევიკური სახელმწიფო ვადატრიალებიდან — 1917 წ. 25 ოკტომბერი — 1918 წლის 10 აპრილამდე, თითქმის ექვსი თვის განმავლობაში, ხელმძღვანელი ქართველი სოციალდემოკრატების წინაშე არა ერთ ჯერ წამოიჭრა საკითხი დამოუკიდებლობის შესახებ. ფაქტიურად, როგორც საგარეო პირობებმა, ისე რუსეთის ვითარებამ და კავკასიის მდგომარეობამ არა ერთხელ ბრძანებით გვიკარნახა ამიერკავკასია დამოუკიდებლად გამოცხადებულიყო — ჩვენ ამ ბრძანებას ყოველ ნაბიჯზე ვე-

*) ჯერ კიდევ მაშინ, როცა სეიმში დაისვა საკითხი (12 (25) მარტს) საზავო დელეგაციის მოხსენების გამო, — პირველად გაისმა ხმა ამიერკავკასიის დამოუკიდებლობის გამოცხადების შესახებ, — სახელდობრ, გ. ლასხიშვილმა სთქვა: — რომ დამოუკიდებლობის საკითხში ჩვენ დავიგვიანეთ, იგი უნდა გამოგვეცხადებია შარშან ოკტომბერშიო! და მუსულმანური ფრაქციის წარმომადგენელმა კი განაცხადა: — თუ ამიერკავკასია თავის დამოუკიდებლობას არ გამოაცხადებს, ფრაქცია მხარს არ დაუჭერს საზავო მოლაპარაკებასო.

ხეჩებოდით — მაგრამ ამიერკავკასიის დემოკრატიის ხელმძღვანელმა პარტიამ, ნ. ჟორდანიამ და მისმა პარტიამ, გამოიჩინა დიდი პოლიტიკური ჯიუტობა და არელიგიური რწმენა რუსეთის დემოკრატიაზე, რუსეთის რევოლუციაზე; შეჩერებული იყო დიდ რუსეთზე და 25 წლის წინად ერთ-ჯერვე აღებული ხაზი და ტაქტიკა, არ იქმნა, არ გადახარა; გააფთრებით ებრძოდა იგი სინამდვილეს, სანამ სასტიკად დამარცხებული არ შეიქმნა. — სოციალდემოკრატია, რომელიც ნ. ჟორდანიას ტაქტიკას მისდევდა, სანამ საბოლოოდ არ იქმნა იძულებული, არ დასვა დამოუკიდებლობის საკითხი. ეს იყო გამოუვალი პირობების მიერ შექმნილი იძულება და არა სურვილი და პოლიტიკა ამიერკავკასიის ხელმძღვანელთა, რომელნიც დღესაც გარდაცვლილ რუსეთს მისტიროდენ და ძაძით შემოსილნი, თავზე ნაცარს იყრიდენ; მაგრამ ისტორიას თავისი ლოგიკური მსვლელობა აქვს, რომელიც თვით ფაქტების ურთიერთმიზეზობრივი დამოკიდებულების ძალით იქმნება და აქედან გამომდინარე დასკვნამ თვით შექმნა ამიერკავკასიის დამოუკიდებლობა, ამ ქვეყნის ხელმძღვანელთა წადილისა და მისწრაფების წინააღმდეგ.

ამიერკავკასიის სეიმის სხდომაზე 9 (22) აპრილს 1918 წ. ამიერკავკასიის დამოუკიდებლობის დამცველად გამოვიდა სოციალდემოკრატი დავით ონიაშვილი. — დამცველად? მაგრამ როგორ დამცველად?

ჩვენ ვიცნობთ სხვა და სხვა ერის დამოუკიდებლობის გამოცხადების დასაბუთებას; ჩვენ ვიცნობთ სხვა და სხვა ერის ხელმძღვანელთა შეხედულებას დამოუკიდებლობის გამოცხადების შესახებ, — მაგრამ ასეთი და ამგვარი დასაბუთება, რომელიც ჩვენს სეიმში დ. ონიაშვილმა მოგვცა, რაც უნდა ითქვას, მარტოდ მის პირად შეხედულებას არ გამოხატავს, არ გვინახავს, არც ვაგვიგონია, არც წაგვიკითხავს.

ერი ან ერების ჯგუფი დამოუკიდებლობას აცხადებდეს და მყრობელი ბატონის გარდაცვალებას დასტიროდეს?!

ერი ან ერების ჯგუფი დამოუკიდებლობას აცხადებდეს და მას ასაბუთებდეს ბატონის პოლიტიკური რეჟიმის მიუღებლობით?!

ერი ან ერების ჯგუფი დამოუკიდებლობას აცხადებდეს და მას ტრადიციით სთვლიდეს?!

უცნაურებაა, უცნაურება!

დ. ონიაშვილმა ამიერკავკასიის დამოუკიდებლობის გამოცხადება ამ გვარად დასაბუთა: —

„როგორც თქვენც იცით, მოქალაქენო, ოკტომბრის თვეში რუსეთში მოხდა დიდი პოლიტიკური გადატრიალება და ამის შედეგად ეს მთლიანობა სრულიად რუსეთის დემოკრატიული ფრონტისა აღმოჩნდა გატე-

ხილი. მთელს ქვეყანაში იფეთქა სამოქალაქო ომმა. საშინელი ანარქია უმინო ჟღერა ადამიანთა სიცოცხლისა, სრული ფინანსური და ეკონომიური კრაზი, არ-არსებობა მთლიანი ხელისუფლებისა, რომელიც სარგებლობდეს ნდობითა და ავტორიტეტით ქვეყანაში, სასტიკი განუკითხავი გასამართლებანი (სამოსუდი), უხეში ძალა ძლიერისა, — აი სურათი იმ საშინელებათა, რომლის წინაშე ფიორდებთან მეფის რეჟიმის საშინელებანი. ბოლშევიკურმა რუსეთმა დაჰკარგა თავისი იდეური სახე და გადაიქცა გარკვეულ რეაქციონურ მოძრაობად, რომელიც ემუქრება სოციალიზმის საქმეს არა მარტო რუსეთში, არამედ მთელს ქვეყანაზე. ამგვარად, ეხლა, შექმნილ ვითარებათა ძალით რუსეთის ორიენტაცია არის, არსებითად, ორიენტაცია რეაქციონური. თუ ყურადღებას არ მივაქცევთ პოლიტიკურ, ეკონომიურ და ფინანსური ხასიათის მოსაზრებებს, მაშინაც რევოლუციური მოვალეობა ურყევად გვიბრძანებს გადავადოთ გვერდზე რეაქციონური ორიენტაცია და მოვძებნოთ უკეთესი და ახალი ორიენტაცია. ამიერკავკასიის ხალხების წინაშე შეიქმნა ასეთი ტრადიული ვითარება: —

ან გამოაცხადოს ამიერკავკასია რუსეთის განუყოფელ ნაწილად და ამგვარად გაიმეოროს რუსეთის სამოქალაქო ომის ყველა საშინელება აქაც და მერმე გახდეს უცხოეთის შემოსევის ასპარეზად, — ამ შემთხვევაში ოსმალების შემოსევის, — ან-და გამოაცხადოს თავისი დამოუკიდებლობა და საკუთარი ძალებით დაიცვას ფიზიკური არსებობა მთელი მხარისა. როცა საქმე ასეთ მსვლელობას ღებულობს, მაშინ ერთად ერთი გამოხავალია დაუყოვნებლივი გამოცხადება პოლიტიკური დამოუკიდებლობისა და შექმნა ამიერკავკასიის ფედერატიული რესპუბლიკისა... უნდა ითქვას, რომ ამიერკავკასიის რესპუბლიკის დამოუკიდებლობის გამოცხადების აუცილებლობა ნაკარნახებია არა წუთის პირობებით, — ეს კი არაა ჩვენი რწმენის ანუ არა-რწმენის საგანი, — ესაა პოლიტიკური აუცილებლობის აქტი“...

ასე იტყოდა დ. ონიაშვილი და გამოცხადდა ამიერკავკასიის რესპუბლიკის დამოუკიდებლობა, — ევგ. გეგეჭკორის მთავრობა გადადგა და აკაკი ჩხენკელის შესდგა — ასეთ ტირილში და ვაებაში, გოდებაში და ხოკვაში! არც ერთი გამამხნევებელი სიტყვა! არც ერთი აღმაფრთოვანებელი თქმა! არც ერთი ხსენება ერისა და მისი უფლებისა! არც ერთი მოგონება სამშობლოზე!

10 (23) აპრილს 1918 წ. დამოუკიდებელი ამიერკავკასიის რესპუბლიკის თავჯდომარე და საგარეო მინისტრი აკაკი ჩხენკელი ევზიბ-ფაშას ატყობინებს, რომ ამიერკავკასიამ დამოუკიდებლობა უკვე გამოაცხადა, შესრულებულია თქვენი ერთი იმ მოთხოვნებიდან, რომელიც ჩვენ

შეგვეხებოდა და ეხლა განვაგრძოთ ზავზე მოლაპარაკებაო.

ახალი მთავრობა სეიმს თავისი დეკლარაციით წარუდგა და მის შესახებ მსჯელობასთან დაკავშირებით ირაკლი წერეთელი კვლავ შეიხადამოუყიდებლობის გამოცხადების საკითხს და სთქვა: —

„ამირკავკასიის დამოუყიდებლობის გამოცხადების დღეს სამართლიანად მიუთითებდნენ საგარეო ძალებისა და საგარეო ვითარებათა ვავლენაზე, რომელნიც ამიერკავკასიის დემოკრატიას დამოუყიდებლობისაკენ ხელსაჰკრავდნენ... იყვენ საგარეო ძალები, და ამ საგარეო ძალთა შორის, რომელნიც ამიერკავკასიის ფარგლების გარეშე მოქმედებდნენ, გადამწყვეტი როლი ითამაშა ერთმა საგარეო ძალამ, რომელმაც ხელი ჰკრა ამიერკავკასიის დემოკრატიას დამოუყიდებლობის გამოცხადების გზისაკენ. ეს საგარეო ძალაა — ზოლშევიში“...

ასე და ამ გვარად!

ამ ხანის განმავლობაში დაეცა ყარსი, დაკავებულ იქმნა იმავე ოსმალების მიერ ალექსანდროპოლი, ახალქალაქ-ახალციხე, ოზურგეთი და სხ. მათვე მოითხოვეს ამიერკავკასიის რკინიგზებზე ჯარის გადაყვანის უფლება და სხ., ხოლო 15 (28) აპრილს 1918 წ. ვენიზ-ფაშა აკაკი ჩხენკელს ატყობინებდა: —

ოსმალეთის მთავრობამ აღიარა ამიერკავკასიის დამოუყიდებლობა და ამის შესახებ თავის მოკავშირეებს ამცნო; ბათუმში შესდგება საზავო კონფერენციაო.

ამ კონფერენციის ისტორიას ჩვენ არ შევუდგებით, მაგრამ მისი შედეგი კი უსათუოდ უნდა აღინიშნოს. — აქ გამოირკვა, რომ ამიერკავკასიის დემოკრატიის წარმომადგენელნი ოსმალეთთან ომისა და ზავის საკითხში ერთი მეორესაგან ძლიერ განსხვავდებოდნენ. აზერბეიჯანის დემოკრატიის წარმომადგენელნი ოსმალეთს მთლიანად მხარს უჭერდნენ, მის ორიენტაციაზე იდგნენ; სომხეთის დიდი ნაწილი ოსმალეთის მიერ უკვე იარაღით იყო დაკავებული და სომხობა აღარავითარ ძალას არ წარმოადგენდა; დარჩენ მარტოდ ქართველი დემოკრატიის წარმომადგენლები, რომელნიც ოსმალებს ეწინააღმდეგებოდნენ. — აქ გამოირკვა ამიერკავკასიის დელეგაციის ფიქტიურობა, მისი ერთობის უსუსურება, ანუ როგორც ირაკლი წერეთელმა სეიმში სთქვა: — ქართველი ხალხი

„დარჩა მარტო, მას მოსწყვიტეს სომხის ხალხი, მისგან ამ წუთში წავიდა მუსულმანური მოსახლეობა; და ის გარემოება, რომ არსებობს ფიქტიურად ამიერკავკასიის რესპუბლიკა, არსებობს ფიქტიურად ამიერკავკასიის დელეგაცია — ამ ხალხს (ქართველ. ვ. ნ.) ართმევს შესაძლებლობას, თუნდაც იმ ძალებით, რომელიც მას გააჩნია, შეჰქმნას სახელმწიფოებრივი ორგანიზაცია, რომელსაც შეეძლება თავისი ინტერესებუ დიცვას.

იკოდე (ქართველო ხალხო. ვ. ნ.) , თუ გსურს დაიცვა შენი ინტერესები, გადაირჩინო თავი, შენ უნდა შექნა შენი სახელმწიფო ორგანიზმი და შენი ოფიციალური წარმომადგენლობა“ ...

და დამოუკიდებელი ამიერკავკასიის რესპუბლიკის სეიმმა ყველა ხმით ორის წინააღმდეგ მიიღო შემდეგი გადაწყვეტილება 1918 წ. მაისის 26-ს: ვინაიდან ომისა და ზავის საკითხში აღმოჩნდნენ ძირითადი განსხვავებანი იმ ხალხთა შორის, რომელთაც შეჰქმნეს ამიერკავკასიის დამოუკიდებელი რესპუბლიკა, და ამიტომ შეუძლებელი გახდა ერთი ავტორიტეტული ხელისუფლების გამოსვლა, რომელსაც შეეძლოს ამიერკავკასიის სახელით ლაპარაკი, — სეიმი ადასტურებს ამიერკავკასიის დანაწილებას და თავის უფლებამოსილებას თავიდან იხსნის.

მოკვდა ამიერკავკასიის რესპუბლიკა 46 დღის მწარე სიცოცხლის შემდეგ...

და იმავე დღეს დაიბადა საქართველოს რესპუბლიკის დამოუკიდებლობა — 1918 წ. მაისის 26-ს.

საქართველოს დამოუკიდებლობაც მივიღეთ როგორც გარდაუვალი სინამდვილის შედეგი, როგორც დამარცხების ნაყოფი. და ასეც არის საქართველოს დამოუკიდებლობის აქტში (სამარცხვინოდ!) ნათქვამი: —

„მრავალ საუკუნეთა განმავლობაში საქართველო არსებობდა როგორც დამოუკიდებელი და თავისუფალი სახელმწიფო.

„მეთვრამეტე საუკუნის დასასრულს ყოველი მხრით მტრისაგან შევიწროებული საქართველო თავის ნებით შეუერთდა რუსეთს იმ პირობით, რომ რუსეთი ვალდებული იყო საქართველო გარეშე მტრისაგან დაეცვა.

„რუსეთის დიდი რევოლუციის მსვლელობამ რუსეთში ისეთი შინაგანი წესწყობილება შეჰქმნა, რომ მთელი საომარი ფრონტი სრულიად მოიშალა და რუსის ჯარმაც დასტოვა ამიერკავკასია.

„დარჩნენ რა თავისი ძალღონის ამარად, საქართველომ და მასთან ერთად ამიერკავკასიამ თვით იღვეს თავს საკუთარი საქმეების გაძლოდა და პატრონობა და შესაფერი ორგანოებიც შეჰქმნეს, მაგრამ გარეშე ძალთა ზედგავლენით ამიერკავკასიის ერთი შემაერთებელი კავშირი დაირღვა და მით ამიერკავკასიის პოლიტიკური მთლიანობა დაიშალა.

„ქართველი ერის დღევანდელი მდგომარეობა აუცილებლად მოითხოვს საკუთარი სახელმწიფოებრივი ორგანიზაცია შეჰქმნას, მისი საშუალებით გარეშე ძალის დაპყრობისაგან თავი გადაირჩინოს და დამოუკიდებელ განვითარების მტკიცე საფუძველი აავსო“ ...

არც ერთი ცოცხალი სიტყვა და რამდენი სიყალბე! ღირს, რომ ეს დამოუკიდებლობის განცხადება სიტყვა - სიტყვით იქმნეს გარჩეული, მაგრამ ამაზე სხვა დროს. ხოლო ეხლა კი უნდა აღვნიშნოთ, რომ ამ გან-

ცხადებაში ისტორიაც დამახინჯებულია, ფაქტებიც გაყალბებულია და იგი მოკლებულია ეროვნულ სულს, ეროვნულ აღმაფრენას.... რისი ეროვნული აღმაფრენა, როდესაც ამ აქტს მეორე დღესვე მოჰყვა ზეპირი და წერილობითი ბოდიში: — რა გვექნა, იძულებული ვაგხდით დამოუკიდებლობა გამოგვეცხადებიაო, — და ეს თქმა ხელიხელ საგოგმანებელად შეიქმნა ქართული დიპლომატიისათვისაც კი!

ჩვენ გვსურდა გამოგვერკვია, თუ სოციალდემოკრატიის იდეოლოგიამ და ტაქტიკამ ეროვნულ საკითხში რა როლი ითამაშა. — ცხოვრება გამომცდელია და ჩვენ დავინახეთ, რომ მან ქართული მარქსიზმი ჩასჭრა და სასტიკად დაამარცხა. დამარცხდა მთელი ის პოლიტიკა და ტაქტიკა, რომელმაც ფეხი აიდგა 1865 წლიდან და რომელიც ვააგრძელა, გააძლიერა და სახელმძღვანელოდ ქართულმა მარქსიზმმა გაიხადა. დამარცხდა ქართული მარქსიზმი ეროვნულ საკითხში, დამარცხდა მისი ტაქტიკა ეროვნულ დარგში, — ისტორიამ მას გვერდი აუარა და საერთაშორისო პირობათა დარჯავიდან როგორც ამიერკავკასიის, ისე საქართველოს დამოუკიდებლობა იშვა — ქართული მარქსიზმის სურვილისა, პოლიტიკისა და ტაქტიკის წინააღმდეგ. და მართალია ირაკლი წერეთელი დღეს რომ სწერს: — „ქართველი ხალხი დამოუკიდებლობის გზაზე შეაყენა არა პარტიათა გეგმამ და გავლენამ, არამედ მის გარშემო მომხდარმა ისტორიულმა ფაქტებმა“-ო.

ამ მცირე მიმოხილვამ გვაჩვენა, რომ

ამიერკავკასიის დამოუკიდებლობა საგარეო პირობათა ძალით წარმოიშვა; — რომ

ამ საგარეო პირობებში მთავარი მონაწილე იყო რუსეთში მომხდარი ბოლშევიკური გადატრიალება და ოსმალეთი; — რომ

რუსეთისაგან ამიერკავკასიის გამოყოფა მოხდა ფაქტიურად და არა პარტიათა და ერების ხელმძღვანელთა სურვილითა და მისწრაფებით, მათი ეროვნული პოლიტიკისა და ეროვნული ბრძოლის ტაქტიკის წინააღმდეგ; — რომ

ეს გამოყოფა მოხდა განსაზღვრული სოციალ-პოლიტიკური რეჟიმის — ბოლშევიზმის — გაბატონების გამო რუსეთში და არა რუსეთისაგან, როგორც ერის სახელმწიფოსაგან; — რომ

მარქსისტული პარტია, რომელიც ამიერკავკასიის ხელმძღვანელი იყო, მისთვის პოლიტიკის მიმცემი და მისი გამტარებელი, მუდმივად,

მძაფრად სინამდვილეს ებრძოდა და რუსეთისაგან ჩამოშორება
სურდა; — რომ

იგი ნატვრით საზრდოობდა და პოლიტიკაში რუსეთის დემოკრატია
ზე და საერთოდ დიდი რუსეთის აღდგენაზე ყალბი იმედით ხელმძღვანე-
ლობდა; — რომ

ამის მოლოდინში თავის საქმეს გულისყურს ველარ უდებდა და სა-
კუთარ ქვეყანას საკუთარ პოლიტიკას ველარ აძლევდა; — რომ

ამ ბრძოლაში მან შესძლო ამიერკავკასიის რუსეთისაგან გამოყოფი-
სა და დამოუკიდებლობის გამოცხადების საკითხი დაეყოვნებია, გაეთ-
რია, დაეგვიანებია, რის შედეგად ამიერკავკასიის ბევრი უბედურება თავს
დაატყდა; — რომ

იგი დაბოლოს იძულებული გახდა ამ დამოუკიდებლობაზე ისტო-
რიის დასთანხმებოდა; — რომ

იგი დამოუკიდებლობის გამოცხადებისას დაღუპულ რუსეთს ჰგლო-
ვობდა და არ-არსებულ რუსულ დემოკრატიას მისტიროდა; — რომ

ერისა და სახელმწიფოს საკითხში იგი პარტიულ იდეოლოგიურ დო-
გმებსა და პარტიული ტაქტიკის დოკტრინებს ვერ აშორდა; — რომ

იგი ზრუნავდა მხოლოდ განსაზღვრულ პოლიტიკურ რეჟიმზე —
მისი გეზი მიმართული იყო მხოლოდ რევოლუციურ დემოკრატიაზე, და
ყველა სხვა საკითხს, როგორც საგარეო, ისე საშინაოს, ამ თვალსაზრი-
სით უდგებოდა და სწყვეტავდა; — რომ

მთელი ეს ტაქტიკა სასტიკი დამარცხებით დასრულდა; — რომ

ამიერკავკასიის დამოუკიდებლობის გამოცხადება მოხდა მეტად გვი-
ან, როცა ამიერკავკასიის საქმე უკვე წაგებულ იყო და მადაგახსნილი
ოსმალეთის სარდლობას კავკასიის მკერდზე ბებუთი მობჯენილი ჰქონ-
და; — რომ

ამიერკავკასია ამ მომენტში უკვე დარღვეული იყო და ოსმალეთმა
ისარგებლა ეს რღვევა დაესრულებია; — რომ

იმევე საგარეო პირობებისა და ამიერკავკასიის რღვევის შედეგად საქართველოს დამოუკიდებლობა წარმოიშვა; — და რომ

ამით მარქსისტული პარტიის მრავალი წლის განმავლობაში ჯიუტად გატარებული პოლიტიკა და ტაქტიკა საბოლოოდ სასტიკად განადგურდა

• ხოლო უბედურება ის იყო, რომ დამოუკიდებელი-საქართველოს მესვეურებმა ცხოვრებისაგან ამდენ სასტიკ დამარცხებათა შემდეგ მაინც ვერ შეიგნეს ერისა და სახელმწიფოს პირველადობა და ერის სახელმწიფოებრივი პოლიტიკა კვლავ პარტიულ პოლიტიკასა და ტაქტიკას დაუმორჩილეს, რის შედეგად ეს დამოუკიდებელი ქვეყანა, მრავალ-საუკუნო ისტორიულ ნარეკლიანი გზით მავალი საქართველო, ძველ მის მტერს — რუსეთს — ხელში ჩაუგდეს...

ეს ჩვენი განაწამები წარსული ბევრ რამეს გვასწავლის, მაგრამ მთავარი მაინც ერთია: —

ერი და მისი ინტერესები უნდა ბატონობდეს და უნდა ფლობდეს ყველა პარტიულ პოლიტიკურს, პარტიულ სოციალურს, პარტიულ ეკონომიურს, — და საერთოდ ყოველგვარ პარტიულ აზრსა და მოქმედებას, ყოველნაირ პარტიულ დოკტრინაზე და პარტიულ დოგმაზე ერის ინტერესები უნდა იყოს უმაღლესი და უწმიდესი; — და რომ მხოლოდ ერს უნდა შეეწიროს ყოველივე.

ვიკ. ნოზაძე

ჩვენნი ხაზი

წერილი მეორე

პიროვნული თავისუფლება საზოგადოებრივი უფლების ყალიბით განსაზღვრული.

უფლება ეროვნული და სახელმწიფოებრივი ინტერესების დუღაბით შეკრული და განმტკიცებული.

სამართლიანობა თანაბარი მსხვერპლის გაღებით დადგენილი

ამგვარი ლოზუნგებით უნდა გაიჭრას კომუნისტური ტირანიის იდეოლოგია, სადაც პიროვნება ნივთის უფლებებზე მდგომარეობამდეა დაყვანილი, სადაც საზოგადოება გასაყიდ საბაზრო საქონლის მაგვარად საწყობების უსუფთაო ბინებშია ჩაკეტილი, რომელსაც ნებისყოფა მოკლული აქვს, ენა დაღუმებული, აზრი თავის ქალაში შიშით ჩაქედილი, მოძრაობა პოლიციის გეგმის გარეშე აკრძალული. მხოლოდ ერთად ერთი პითიის ორაკულ ულიანოვისა და ჯულაშვილის პარტია მეტყველებს, მოძრაობს, აზროვნებს და ბრძანებლობს, როგორც უზენაესი ძალა;;; როცა ამ საშინელ ბოროტებას ძველი იდეური თამასუქებით ან და ამ იდეოლოგიასთან ახლო მდგომ დოქტრინების საშუალებებით ებრძვიან, ჩვენ გადაჭრით ვამბობთ: — არა! ბრძოლა ხალხისთვის მისაღებ და გასაგებ ნათელი იდეური პრინციპებით უნდა სწარმოებდეს... და ეს პრინციპები საკუთარი კულტურის, ზნე-ჩვეულების და ხასიათის გულიდან უნდა იქნას ამოკრეფილი.

ჩვენი განვითარება, ჩვენი ეროვნული ცხოვრების არსი და აზრი, ჩვენი ღირსება და დაუცხრომელი წყურვილი დამოუკიდებელი არსებობისა ითხოვს საკუთარ ნიადაგზე მკვიდრათ დამაგრებას, გადაჭრილ კულტურულ ძირების გაზრდაზე ზრუნვას, რომელიც ერთად ერთი წყაროა საზოგადოებრივი ტანის სუნთქვისა და სისხლის მოძრაობისათვის. საკუთარ და მხოლოდ საკუთარ ნიადაგზე დაბჯენით უნდა ვიხედებოდეთ წინ, მომავალ ბრძოლების ბინდ-გადაკრულ ცაზე, სადაც გაუტეხელი ნებისყოფით საბოლოო გამარჯვება უნდა გამოიქედოს... ქართული კულტურის ღირებულებანი საკმაო თავდები არიან როგორც მთე-

ლი რიგა ძირითადი ცვლილებების მოსახდენად მაგარი სახელმწიფოებრივი შენობის აგებისათვის, ისე ახალ სოციალურ ვითარების თავისუფალი გზის გასახსენლად. ვინც ჯგუფურ თუ კლასობრივ დროშას ყველა ღირებულებაზე მაღლა აყენებს, იგი უდიდესი დამარღვეველი ძალაა სახელმწიფოებრივ აღმშენებლობის საქმეში; ვინც პიროვნულ და საზოგადო თავისუფლებას ერთმანეთს უპირისპირებს პირველის დასათრგუნავად, იგი აბლაბუდასავით ეხილება საზოგადოებრივი განვითარების აზრსა და შინაარსში. პიროვნული თავისუფლება რგოლთა მთელი წყებაა საზოგადოებრივი თავისუფლების. პირველი სხეულებრივ შეკავშირებულთა მეორესთან და მათი დაცილება ან ერთმანეთთან დაპირისპირება უდრის სასუნთქავ აერის ნაწილებად დაშლას და გამოკრეფილ ნაწილების იმ გვარად შეზავებას, რაც სიცოცხლისათვის დამაზიანებელი და აუტანელია, მაგრამ მეორეს მხრივ პიროვნულ და საზოგადოებრივ თავისუფლების ზღვარდაუდებლად აშვება ნიშნავს მთელი განვითარების უცნაურ აღრევას და შეფერხებას; მაშასადამე, თავისუფლება მტკიცე წესით უნდა განისაზღვროს უფლება, სახელმწიფო, პიროვნულ და საზოგადოებრივ ინტერესებით; სამართლიანობა თანაბარი მსხვერპლის გაღებით უნდა დადგინდეს.

ეს საკითხები არასოდეს არ ითხოვდნენ იმდენ გარკვეულობასა და სინათლეს როგორც დღეს, რადგან მას არასოდეს არ აყალბებდნენ ისე, როგორც დღევანდელ მოქალაქობრივ ყოფის სულიერ და მორალურ კრიზისის დროს.

მთელი ის მზა აზროვნება, რაც ათეული წლების მანძილზე შემოქმენდათ ჩვენში პოლიტიკურ მოღვაწეებს, რაც ხაოთ გადაეკრა ჩვენს ნიადაგს და აზროვნებას, ჩვენი პირობებისათვის უაზრო და ფუყე იყო, გარეგნულად სიბრძყვიალით დაზნექილი და ფორმალ ლოლიკის ყალბ წინამძღვრებში ველურად ჩატმასნილი. ყველაფერი ეს უნდა აიჭრას და უარიყოს, სამუზეუმო თაროზე დაიდვას და დაიკეტოს.

რატომ ასე სასტიკად ვებრძვით ძველი თაობის მოღვაწეობას და მის იდეოლოგიას? ეს მიტომ, რომ ძველმა თაობამ, რომელიც მოძრაობას ხელმძღვანელობდა 30 წლის მანძილზე, რომელიც ამ ხანის განმავლობაში ვერ გრძობდა ეროვნულ ჩაგვრას რუსეთის ერის მიერ, რომელიც მხოლოდ და მხოლოდ კლასობრივ საკითხების სიღრმეში ჩაიჭრა და ეგონა ეროვნული და საერთაშორისო განვითარების ხერხემალი ეს იყო, სწორედ ამიტომ ამ ხალხმა ვერ შესძლო ეროვნულ სახელმწიფოს აგებაში მთელი სასიცოცხლო ენერჯის მარაგი გამოეყენებია. და რომ ვერ შეძლო, ეს ჩვენ დავინახეთ საშინელი სინამდვილით, უცნაური მარცხით,

უდიდესი მსხვერპლით... ეს იყო ე. წ. მემარცხენე სექტორი ჩვენი სახელმწიფო-გადობრივი დაჯგუფების. მთელი მათი აზროვნების სიახლე მარქსიზმით განედლებულ გამხმარ ნილილიზმის საფუძვლებს ეყრდნობოდა, რუსეთის აზიურმა ყოფამ მწირ ნალეკად რომ მოაგდო ჩვენში. ამ სექტორმა დაფარა ფიზიკურად ქართული სზოგადობრივი გარემო. ეს გარემოება ნაწილობრივ აიხსნება იმითაც, რომ ქართული მემარჯვენე სექტორი დასუსტებული და დაშლილი იყო ამ დროს.

ქართული ძალების საუკეთესო წყება მესამოცე წლების მოღვაწეთა სახით უმთავრესად შავ სამუშაოს შეეწირა, — სხვა ძალები არ იყო რომ ეს მუშაობა ჩატარებინა. ჩაათვალეერთ მესამოცე წლების მოღვაწეთა ცხოვრება, როგორ განშტოებულა მათი მუშაობა და საქმიანობა — პოეტი, მწერალი, რედაქტორი, ფინანსისტი, პრაქტიკული მომუშავე და იდეური ხელმძღვანელი. ასეთი იყვენ ისინი სათითაოდ. ყველა დარგს გადაეფარა ეს ხალხი იმ ვეებერთელა ცარიელი ადგილების ამოსავსებად, რომელიც ჩვენს ეროვნულ სხეულს 1801 წ. კატასტროფით თავს რომ დაატყდა. მაგრამ მიუხედავად ამგვარი მძიმე მუშაობისა, ამ ხალხმა მაინც მოახერხა ნილილიზმის პირველი მოძრაობისათვის გასაქანი არ მიეცა; მწერლობიდან, პუბლიცისტიკიდან ჩაფოლეს და გაანაპირეს იგი. ეს იყო ქართული ძალების ერთი მნიშვნელოვანი გამარჯვენა მე-19 საუკუნის მეორე ნახევარში; შემდეგ 90 წლებში ხელმეორედ მობრუნდა ეს ტალღა მესამე დასელების სახით და ამ მობრუნებას საკმარისი წინააღმდეგობა არ შეხვდა.

საგულისხმო ის არის, რომ დასელების მოძრაობას დასაწყისში გარკვეული მიმართულება ჰქონდა და ეს მიმართულება იყო ეროვნული. ეს ნათლად სჩანს გიორგი წერეთლის ერთ კერძო საპროგრამო წერილიდან. გ. წერეთელი ხომ მესამე დასელების სულიერი მამა იყო.

„თქვენი წინა წერილის პასუხი მიწოდდა მომეწერა პრინციპიალურად... და ეს პრინციპი პრაქტიკულ ცხოვრებაში როგორ უნდა დავიცვათ... საქმე იმაშია, რომ გერმანიის სოციალისტები მანამდის ძმები არიან ფრანკლუნების და მთელი ქვეყნის, სანამდის მათ ეროვნულ პიროვნებას, მათ ენას, მათ ისტორიას, მათ კულტურას არავინ შეეხება. ჩვენ თუ ჩვენს დაჩაგრულ მდგომარეობას არ მივაქციეთ ყურადღება და ვიყვირეთ საქართველოსა და რუსეთს შუა საზღვარი არ უნდა იყოსო, ქართველი და რუსი ერთიანო, ძალმომრეობაზე დამდგარი რუსები ისარგებლებენ და გვეტყვიან, როგორც ეხლა კიდევ გვეუბნებიან: თქვენ ადექით და ციმბირში გადასახლდით, იქ ბევრი ადილებია და ფართედ იცხოვრებთო... რას მიჭვია ეროვნება, რა საჭიროა ქართველობა, თქვენც რუსები, ჩვენც რუსები, მხოლოდ თანასწორად გავინაწილოთ ადგილმა-

მულო: ასე რომ იმ სოციალურ პრინციპს რომ გავჰყვეთ, როგორც მიბრძანებთ, რუსები ჩვენ ადგილმამულს დაგვატოვებენ და თვითონ მოიკალათებენ ზედ, პრინციპისამებრ ხმის უმეტესობისა, ჩვენ ოთხმოცი მილიონი ვართ, და თქვენ ორი მილიონი ხართო, ორმა კაცმა ოთხმოცის გადაწყვეტილებას უნდა დაემორჩილოსო... მაშინ რა ვქნათ? ... აი ამის გამო ჩვენ ნუ ვუმტყუფებთ სოციალურ პრინციპს, მაგრამ იმდენად, რამდენადაც ეს სოციალური პრინციპი არ გადაიქცევა ჩვენსავე დასაკლავ დანათ. ჩვენს ბედში მყოფი ხალხი ორივე ხელებით უნდა ვეჭიდებოდეთ ჩვენს ისტორიას, ცხოვრებას, ჩვენს ქართველობას... და ამასთანავე ჩვენს ქვეყანაში ვავრცლებდეთ სოციალურ იდეებს, რომ წოდებითი და შეძლებითი უთანასწორობა რამენაირად მოვსპოთ. რუსეთთან ძმობის გამოცხადება მანამდე შეუძლებელია, სანამდის მის მთავრობას ბრჭყალებში ვყავართ გამოკლული და რუსის ხალხიც იმას სცდილობს, რომ თავის მთავრობის ძალღონით ჩვენ წაგვართვას უხსოვარ დროიდან ჩვენი კუთვნილი მიწა-წყალი, თბილი ჰაერი და მშვენიერი ბუნება და თვითონ დაიჭიროს ... ამ გარემოების ძალით, ჩვენ უნდა ვიყოთ ნაციონალ-სოციალისტები მანამდის, სანამდის ქვეყანაზე დაჩაგრული ნაციები, როგორც ჩვენა ვართ, არ განთავისუფლდებიან სხვა უფრო ძლიერი ნაციის მონობისაგან. — (არა მგონი გ. წერეთელს დღევანდელი ყაიდის ნაციონალ-სოციალისტობა ვინმემ დასწამოს. ეს წერილი დაწერილია 4 მარტს, 1894 წ.) — ჩვენ რომ ბოლგარიის ან გერმანიის, ან იტალიის ან რუსეთის მდგომარეობაში ვიყოთ პოლიტიკურათ, ე. ი. სრული განთავისუფლებული ვიყოთ, მაშინ დიახაც გავშლიდით კოსმოპოლიტურ ბაიარას და მთელ ქვეყანას თანასწორ უფლებების მქონე ძმებთან ვალიარებდით... მაგრამ დღეს რომ პოლიტიკურ მონობაში ვართ გამოკლული, კოსმოპოლიტური სოციალური პრინციპი ყელში დანას გავგიყრის და ჩვენს ლეშზე რუსის ხალხი გაიძღებს მუცელს“ (წერილი ეგ. ნინოშვილისადმი).

აქ მოცემულია მესამე დასის მთელი სოციალური და პოლიტიკური პროგრამის ძირითადი დებულებები, ისე როგორც ეს გიორგი წერეთელს ესახებოდა და ეს დებულებები საღ ეროვნულ ნიადაგზეა დაფუძნებული, მაგრამ, სამწუხაროდ, დასელების მოძრაობა ამ გზით არ წავიდა, არამედ კოსმოპოლიტური ხაზით და გამართლდა გ. წერეთლის წინასწარმეტყველება, — ამ მოძრაობამ ჩვენ ხალხს ყელში დანა გაუყარა და რუსის ხალხმა ჩვენს ლეშზე გაიძღო მუცელი...

რომ ჩვენ მემარჯვენე ნაციონალურ სექტორს მთელი თავისი იდეური მუშაობა და პრაქტიკული საქმიანობა გარკვეულ პოლიტიკურ და

ორგანიზაციულ კალაპოტში ჩამოესხა, მაშინ მესამე დასელების მუშაობა ასე იოლად ვერ განაღდებოდა. ამ გარემოებამ ფრიად დააზარალა ქართული ნაციონალიზმი. იგი ბოლომდე დარჩა დანაწილებული, დაფანტული, შეუკავშირებელი. ჩვენი ნაციონალური ელემენტები ფრთხილობდნენ ან და ჯეროვანად ვერ აფასებდნენ ორგანიზაციული დარაზმულობის მნიშვნელობას, გარკვეული პროგრამის წამოყენებას, რადგან ამ პროგრამასთან დაკავშირებული იყო მთავარი პოლიტიკური კითხვა — დამოუკიდებლობა და შიშობდნენ რუსეთის მთავრობას ბოროტად არ ესარგებლა ამით.

მთელი ჩვენი უბედურება იმაში იყო, რომ ქართულმა ეროვნულმა შეგნებამ მაგარი ხერხემალი ვერ გაიდგა. ეროვნული ნიადაგის ნატყვიარ ძირებში სასოებითა და გაუტეხელი ცხოველმყოფელობით ვერ ჩაჯდა... და ვერ შესძლო მთელი იმ მუშაობის განაღდება, რაც ასე სჭიროდა ჩვენს ეროვნულ ცხოვრების წარმატებას და მოქალაქეობრივ ყოფას.

ქართული ნაციონალიზმის უდიდესი ნაკლი იმაში მდგომარეობდა, რომ ქართული ინტერესები და საქმიანობა კავკასიის ჭრელ ეროვნულ ინტერესებს საკმარისად ვერ შეუთავსა, ქართული და კავკასიური ინტერესები ერთმანეთს მჭიდროთ ვერ გადააბა და აქედან გარკვეული სამოქმედო პროგრამა ვერ შეჰქმნა. ეჭვი არაა ამ გარემოებას დიდი სიძნელეები ეღობებოდა წინ და უდიდესი სიძნელე ეს თვით რუსეთის საიმპერიო პოლიტიკა იყო, რომლის მთავარი აზრი მუდამ კავკასიონის ერების დაპირისპირება იყო.

მსოფლიო ომის მომყოლ რევოლუციას ქართული საზოგადოებრიობის ვერც ერთი სექტორი ვერ შეხვდა საკმაო დარაზმულობით შეკრული. ქართული ნაციონალიზმი დონდლო, უხერხემლო და უძლური იყო. მემარცხენე სექტორი სოც.დემ. მეთაურობით გაუნაღდებელ იდეების მიბჯენილობით თავდავიწყებამდე მისული, რეალი, გარკვეული და მაგარი პოლიტიკისათვის უვარგისი აღმოჩნდა. ეს გაუნაღდებელი ზანგულა იდეები ქარიშხალივით აბორგებდა მაშინ საქართველოს და მთელ კავკასიონს, — ამას ემატებოდა კავკასიონის ერების დაპირისპირება, რაც უმთავრესად გარეშე სახელმწიფოების აგენტების საშუალებით იყო ჩაწყობილი და ამ მოვლენების მძაფრ დაპირისპირებაში ერთხელ კიდევ გადატყდა ქართული ხმალი.

ამ შემთხვევაში ჩვენ მიზეზები იმდენად არ გვანტერესებს, რამდენად თვით ფაქტი, — ფაქტი კი ასეთია: ქართულმა პოლიტიკურმა აზროვნებამ, როგორც მემარჯვენე ისე მემარცხენემ უდიდესი მარცხი განიცადა. ეს მარცხი დაგვირგვინდა რუსეთის ახალი შემოჭრით და გაბატონებით. წარსულის მაგალითები, დღევანდელი ვითარება და ხვალინ-

დელი დღის სწორი გათვალისწინება კავკასიონის ისტორიისათვის, რომელშიაც განუკვეთლად შეკავშირებულია საქართველოს ეროვნული ღირსება და სასიცოცხლო ინტერესები, გადაჭრით ითხოვენ საკითხის ახალი კუთხით მიდგომას.

უფერული და უაზრო კოსმოპოლიტიზმი — არა ნაციონალიზმი შეიგნებდა ვოვინიზმის მდებარეობის ზრახვებით ვადვივებული — არა. მაშ რას გვეტყვიან მარჯვნიდან და მარცხნიდან? მაგარი ისაა, რომ ეროვნული საკითხი, რომელიც საქართველოსა და კავკასიონის მომავალ ბედისთვის უდიდესი მნიშვნელობის მქონეა და ამავე დროს უაღრესად სათუთი... ითხოვს სრულიად თავისებურ გადაწყვეტას. არ კმარა მხოლოდ ერის თავისუფლების პრინციპის აკვიატება. ეროვნული საკითხი უნდა გადაიჭრეს არსებულ გეოპოლიტიკურ არეზე და არა განყენებულ ცნებების დასაბუთებით.

როცა ამბობენ, პატარა ერის ნაციონალიზმი არაა დამპყრობი, იგი თავდაცვის საზღვარს არაოდეს არ სცილდება, ეს ნაწილობრივ სწორია. მაგრამ იმ შემთხვევაში, თუ პატარა ერის ნაციონალიზმი დიდი ერის ნაციონალიზმის პოლიტიკას ითვისებს — დამპყრობ საკუთარს ძალას სწორად აფასებს და მყვირალა პრანჭობით ცდილობს უადგილო ალაგას გაფართოვდეს, მაშინ ეს დებულება ირღვევა.... დიდ და პატარა ერის ნაციონალიზმში განსხვავების აღნიშვნა შეუძლებელი ხდება. ასეთი მაგალითები საკმაოდ ყოფილა ისტორიაში. ნაციონალიზმს ორი განშტოება დაჰყვა თავიდან, ორი სახე: ერთია დამპყრობი, მეორე თავდაცვითი. და შეიძლება ეს როგორც დიდს ისე პატარა ერსაც ახასიათებდეს. ხშირად არა მარტო პოლიტიკური, კულტურული, ეკონომიური ღონე და ხასიათი აძლევენ ნაციონალიზმს ამა თუ იმ მიმართულებას, გეოგრაფიული გარემო და საგარეო პოლიტიკიდან გამომდინარე თავდაცვის ინტერესები... მეტად ძნელია უდავო მიჯნის გავლება აქ. მაგრამ ერთი უდავოა: ჯანმრთელი ნაციონალიზმის გარეშე ეროვნული ცხოვრების განვითარება და აღორძინება შეუძლებელია. ეს იმას ნიშნავს, რომ შენ ყოველგვარი საშუალებებით, ყოველგვარი ღონისძიებით, სარჩო-საბადებელის და სიცოცხლის მსხვერპლად მიტანივ იცავ საკუთარ მიწა-წყალს, ენას, კულტურას, ზნე-ჩვეულებას, სარწმუნეობას, სისხლს, საერთოდ განცილ ბედნიერებას და უბედურებას. ეს ელემენტები აყალიბებენ ეროვნული სხეულის ანაგობას და ერთი რომელიმე ნიშანის დაკარგვა აქედან, ნიშნავს მის დამახინჯებას.

არის შემთხვევა, როცა ერი იმ გვარ გეოპოლიტიკური ფარგალით იხაზება და ისეთ მცირე რიცხობრივ ოდენობას წარმოადგენს, რომ მისი დამოუკიდებელი ცხოვრება არამც თუ საეჭვოა, არამედ შეუძლებელი.

ასეთ შემთხვევის კლასიკურ მაგალითს კავკასიონი წარმოადგენს, სადაც ათი ეროვნული ერთეული სახლობს და მათი უმრავლესობა ამ მაგალითის ზედმიწევნით დამახასიათებელ ნიშანს ატარებს. მათი ინტერესები მჭიდროდ დაკავშირებულია კავკასიონის ყველა ერების ინტერესებთან. ასეთ პირობებში ეროვნული გადაბმა და შეკავშირება არამც თუ სახიფათოა, არამედ აუცილებელი და ეს აუცილებლობა ნაკარანხევია სასიცოცხლო და თავდაცვის ინტერესებით. ჩვენ რომ ან საფრანგეთის ან გერმანიის, ან პოლონეთის ან და უკრაინის მდგომარეობაში ვიყოთ გეოგრაფიული აღნაგობით და რიცხობრივი ოდენობით, მაშინ კიდევ ზოგი რამ სადავო იქნებოდა, მაგრამ ჩვენ იმგვარ მდგომარეობაში ვართ ფაქტიურად, რომ დამოუკიდებელი ცხოვრება და ნორმალური განვითარება შეუძლებელია კავკასიონის გარეშე. ორში ერთი — ან საქართველომ დიდი სახელმწიფოების კეთილსინდისიერებას და მასთან დადებულ პაქტებს უნდა ენდოს, ან და კავკასიონის ფარგლის მოჭრას ეცადოს მეზობლებთან გულწრფელი ძმობის გამოცხადებით. მესამე ან სხვა რამ გამორიცხულია არსებულ პირობებიდან. ჩვენ ეს უკანასკნელი იმგვანაა რეალურად და გადამწყვეტად. ქართული პოლიტიკა კავკასიონის გარეშე არარაობაა. კავკასიონი საქართველოს გარეშე გულგმორთმეული და უხერხემლოა. ასე იყო ისტორიულად, ასეა დღეს და ასე იქნება მომავალშიც. საკითხის ამ გვარ გადაწყვეტას დიდი სიძნელები ახლავს. სომხური პრეტენზიები, ბაქოს ნავთის ყოფილი მებატონეების ინტერესები, აზერბეიჯანის ეროვნულ ინტერესებად რომ სალდებოდა დღემდე, და კიდევ ბევრი რამ... მაგრამ ამის დაძლევა შესაძლებელია, თუ ამისათვის წინასწარ გაიჭედება მაგარი ნებისყოფა, თუ ამისათვის დახარჯული იქნება ქართული ენერჯის მთელი მარაგი და ყველაფერი ეს გაკეთებული იქნება ჩვენის მხრივ უდიდესი გულწრფელობითა და გულგახსნილობით... დღევანდელი დღის უდიდეს ამოცანად კავკასიონში ისე როგორც ეს იყო მუდამ ისტორიულად — არის ორგანიზული დაკავშირება და გადაბმა ყველა იმ ეროვნულ ერთეულებთან, რომელსაც დღევანდელი კავკასიონის გეოპოლიტიკური ფარგალი ხაზავს. ჩვენ ვუყენებთ ამ ხალხებს ასეთ არჩევანს: — კავკასიონის ერებმა გააგრძელონ უნდა ერთმანეთ შორის დავა, თუ ისინი ვალდებული არიან გამონახონ შეთანხმების და ურთიერთი დაცვის საერთო ნიადაგი? მუდმივი შეჯიბრება თუ საერთო თანამშრომლობა, როგორც საერთო სამშობლოს — კავკასიონის — ისე ცალკეულ ეროვნულ ინტერესების გადასარჩენად? ამის გადაწყვეტის საშუალება და უფლება უნდა ჰქონდეს პირდაპირ ხალხს, უცხო სახელმწიფოთა ფულით მისყიდულ თუ შოვინისტურ გაუმადლობით დამთვრალ მოქადაგეთა ამოძრავების გარეშე, და მინდა დავიჯერო, რომ კავკასიონის ერები შეთანხმებისა და ერ-

თად მუშაობის გზას აირჩევენ. რამდენი სისხლიანი მაგალითი, საშინელი მარცხი და გულშემზარავი ვაკვეთილებია მათ თვალწინ, რომლებმაც მოიქცენ? სხვა არჩევანი თვითმკვლევლობას უდრის და თვითმკვლევობას არც ერთი ერთი არ ახდენს.

ამგვარად, თუ ჩვენი იდეოლოგიური ხაზი გარკვეულად ემიჯნება უაზრო კოსმოპოლიტიზმს, ასევე გარკვეულად ემიჯნება იგი ფაშიზმსაც.

აზროვნების ორი მძლავრი მდინარეა დიდი ხანია რაც ევროპას და აღმოსავლეთის ზოგიერთ ქვეყნებს აბორგებს, მაგრამ ამ იდეოლოგიისა და აზროვნების არც ერთი ელემენტი არაოდეს არ იყო ჩვენი ხანგრძლივი ისტორიის გასწორი, როგორც დამახასიათებელი და მნიშვნელოვანი ნიშანი. ჩვენ საკუთარ ისტორიულ ტრადიციებს უნდა დავუბრუნდეთ. და ეს ტრადიციები მუდამ კავკასიური იყო. ერი, რომელიც თავის განსაკუთრებულ ეროვნულ-კულტურულ გზას არ მიჰყვება, იგი თვითმკვლევლობას ახდენს. ერი, რომელიც სხვისი აზროვნების გადმოღებას და იჩემებს, იგი განწირულია, განუკურნავად დაავადმყოფებული.

ზოგიერთებს ჰგონიათ, რომ იდეების გავრცელება და მისი შეთვისება ხდება ისე როგორც ტექნიკური აღმოჩენებისა და მიღწევების: სითი რამის ქეშმარიტებად აღიარება დღევანდელ პირობებში არის უოიდეისი სიყალბე. ასეთი რამ წინა საუკუნეებში იყო შესაძლებელი, როცა ეროვნული კულტურისა და აზროვნების ზრდა საკმარისად მომწიოგებული არ იყო. ამ ყალბი დებულებით ჩვენი ნაციონალისტების ერთი მცირე ჯგუფი ფაშიზმის იდეოლოგიას ებლაუჭება და ცდილობს აქედან ქართველ ხალხს იგი ყელზე ჩამოკიდოს, როგორც შელოცვილი ავგაროზი. ასეთი ცდა ჩვენ მიგვაჩნია არამც თუ შეცდომად, არამედ დანაშაულად საქართველოს და კავკასიონისთვის, ისე როგორც ძველად რუსული ნილილიზმის სესხება ან და გერმანული სოციალიზმის გადმოღება ჩვენს ნახევრად ფეოდალურ ყოფასა და სოციალურ გარემოში.

ფაშიზმი ნაღდი ევროპიული მოვლენაა. მისი ფილოსოფია სოციალ-ეკონომიურ წინააღმდეგობათა თაძოვეის იოს უორო შო-სუფთა იდეურს, ამიტომ მისი ექსპორტი არამც თუ ძნელია ჩვენს პირობებში, არამედ საზარალო და მავნებელი. ამიტომ ჩვენ ვერ მივიღებთ ისეთ იდეოლოგიასა და დოკტრინას, რაც საქართველოს და კავკასიონის სასიცოცხლო მიზნებიდან არ გამოდის, რაც მის მოქალაქეობრივ ყოფასა და სახელმწიფოებრივ ინტერესებს არ უზასუხებს.

ჩვენს ნიადაგზე ვეებერთელა ნაღეჩია უაქო სოციალიზმის იდე-ცველაფერს როგორც ნატყვიარი: ადამიანს, ხელოვნებას, მწერლობას, აზროვნებას. ახალმა თაობამ ეს ნაღეჩი უნდა ათხაროს და ნატყვიარი

ქართული და კავკასიური მიწის სიღბოთი მოაშუშოს. — ესაა მორიგი ამოცანა განთავისუფლების შემდეგ.. მანამდე კი მთელი ჩვენი არსება, მთელი ჩვენი ჯანმთელი ფიჭვი, სულის მოძრაობა სამკვდრო-სასიცოცხლო ბრძოლაშია ჩათრეული. ბრძოლაში, რომელსაც იქ ჩვენი ხალხი პასიურად, მაგრამ მაინც აწარმოებს. და ამ საშინელი განსაცდელის ჟამს, ვის ჰყოფნის თავხედობა კიდევ მეასეჯერ უცხო დოკტრინებისა და იდეების დოლი გამართოს? ვისთვისაა საჭირო ეს უსარგებლო ვარჯიშობა? საქართველოსათვის? — არა, ათასჯერ არა! ჩვენ ისეთ პირობებში ვართ დღეს, რომ ნაკლები ლაპარაკია საჭირო და მეტი მოქმედება, ნაკლები ლაყობა და მეტი საქმე! ვისაც ეს უკანასკნელი არ შეუძლია, მან პირველზე თავი უნდა შეიკავოს, რომ ამ გაჩაღებულ ბრძოლაში ტყვეის მაგივრად ბამბა არ ისროლოს, რომ მომავალი თაობის მესხიერებაში არ დარჩეს შესაჩვენი და საზიზღარი, რომ პატიოსანი მოქალაქის სახელი შერჩეს.

კარგად უნდა ჩაუკვიდრეს ყოველი ქართველი ამ მძიმე მდგომარეობას, აქ თუ იქ, გადმოხვეწილობასა თუ საქართველოში. ვიცი ძნელია და თითქმის შეუძლებელია გარემოებათა ამ სიღრმეში დაკვირვებული თვალთ ჩახედვა ძველი თაობის უმრავლესობისათვის, ვისაც ომმა, რევოლუციამ, ჩვენი ქვეყნის აღდგენამ და ხელმეორედ დაპყრობამ თავზე ჩამოახია ამ ხალხს იდეურ ღირებულებათა მთელი საყადელი. რუსული ბატონობის დროს მიღებული აღზრდა და ის ტრადიციული უტრადიციობა, რითაც ასე მკვეთრად ხასიათდებოდა და ხასიათდება მთელი მათი შინაგანი ბუნება.

მომავალი ბრძოლების მოწინავე რიგები ახალ თაობის დაუშრეტელმა ენერგიამ უნდა აღავსოს. სხვა ვარაუდი ამოცანას ვერ გადასწყვეტს. ახალმა თაობამ ანთებული თვალეებითა და გულ-გამეხებით ამაზე უნდა იფიქროს და ამაზე იმუშაოს.

ი. მანუკავა

1934 წ. პარიზი.

წინ ვიხედოთ

რაც იყო წარსულს ეკუთვნის. წინ მხოლოდ უნდა ვიხედოთ დღეს. ყოველ მხრივ უნდა ვსინჯავდეთ ჩვენს განსაკუთრებულ მდგომარეობას, როცა მომავალის გეგმაზე ვფიქრობთ, როცა ბრძოლის გარკვეულ ხაზს ვამუშავებთ.

არ ახსოვს არც ერთი ერის ისტორიას, რომ მისი ცხოვრება ერთ წერტილზე გაყინულიყოს; წარსულ შეცთომებზე ახალი გზები არ მოენახოს თავისი ღირსებისა და საკუთარი ვინაობის დასაცავად და გადასარჩენად. ასე ირახმებოდა მუდამ და ირახმება დღეს ყველა დაჩაგრული ერი.

ჩვენ კი ქართველებს რაღაც უცნაური ჩვეულება დაგვჩემდა; ვილაც გადამთიელის ნათქვამს თუ ნაწერს ერთხელ თუ ჩავაცივდით, ველარა ვსცილდებით. სწორია იგი თუ მრუდე, მას ჭეშმარიტებად ვლადადებთ; ვცდილობთ მტერი თუ მოყვარე დაკიდულ ხიდზე გავატაროთ; თუ რომელიმე ქართველმა ადამიანმა სწორი გზა მონახა, მეორე და მესამე ბილიკების საძებრად გარბის; თუ რომელიმემ ძლიერი აზროვნება შეჰქმნა ერის საკეთილდღეოდ, მისი შეთვისება გვიჭირს, სათაკილოდ მიგვაჩნია და გაყინულ წერტილზე ვრჩებით.

დღევანდელი მძიმე მდგომარეობაშიაც კი ვერ მოგვიხერხებია ერთმანეთთან დაახლოება და შეკავშირება. ნამდვილი საქმე დაივიწყა უმრავლესობამ. ნუ თუ ქართული საქმის დაცვაა ის, რასაც ემიგრანტული საქმიანობა და აქაური გამოცემები წარმოადგენს? სადაც პირადმა ლანძვამ და ცილისწამების ჭუჭყმა ასე მაგრად მოიკიდა ფეხი?

ემიგრაციის მიზანი კი ერთად ერთი იყო თავიდანვე: — ქართული პოლიტიკისა და კულტურის პროპაგანდა უცხოეთში, ერთმანეთის დახმარება და პატრონობა, უცნაურ გაჭირვებაში მყოფ ჩვენი ხალხის გამხნეება და სულიერად მასთან ყოფნა.

ეს წმიდა მოვალეობა დაივიწყა ძველმა თაობამ და მისი მსხვერპლი გახდა მთელი ჩვენი საქმიანობა....

დღეს ახალი თაობა თვითონ იკაფავს გზას. უფროსების მიერ მოჩე-
ჩებული თეორიები და ჩვენს თავზე დატეხილი სამი თაობა, 1921 წლის
საქართველოს კატასტროფა და ამ კატასტროფით გამოწვეული უდი-
დესი ეროვნული უბედურება, რომელსაც ჩვენი ხალხი დღესაც განიც-
დის, — ყველაფერმა ამან ჩვენ ბევრ რამეში გაგვარკვია და თვალები
აგვიხილა. ეს ძვრა მეტად საყურადღებო მნიშვნელობის არის. ერთი
პირი და მტკიცე ნებისყოფაა საჭირო მის დასაგვირგვინებლად.

გრიგოლ მიროტაძე

კრებული

ორნატი

გამოდის ორთვეში ერთჯერ

შემდეგი კრებული გამოიცემა ამა წლის აგვისტოში

რედაქტორი — კოლეგია.

ფული და მასალები შემდეგი მისამართით უნდა გადმოიგზავნოს: —

Mr AKAKI CHAVGOULIDZE
50, Rue Vauthier, Boulogne-sur-Seine, France.